

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอตามลำดับ

ดังนี้

1. ความหมายของสมรรถภาพการนิเทศการฝึกสอน
2. ความหมายของการนิเทศและการนิเทศการศึกษา
3. การฝึกสอน
 - ความหมายและความสำคัญของการฝึกสอน
 - จุดมุ่งหมายของการฝึกสอน
4. ความหมายและจุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกสอน
5. ปัญหาการนิเทศการฝึกสอน
6. สมรรถภาพในการนิเทศการฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์
 - สิ่งที่ต้องรู้สำหรับผู้นิเทศการฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์
 - การเตรียมตัวเพื่อการนิเทศการฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์
7. อาจารย์นิเทศกับการนิเทศการฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์
8. อาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนกับการนิเทศการฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - ในประเทศ
 - ต่างประเทศ

ความหมายของสมรรถภาพการนิเทศการฝึกสอน

คำว่า "สมรรถภาพ" ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 773)

เป็นคำนิยามหมายถึงความสามารถ และในพจนานุกรมฉบับเดียวกัน (2525 : 801) คำว่า
ความสามารถ หมายถึงมีคุณสมบัติเหมาะแก่การจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ชนพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา (2519 : 10) ได้ให้ความหมายของสมรรถภาพว่า
หมายถึงความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ครูพึงมีในการช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาทั้งทางด้าน
สติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกาย

สุวัจน อภัยรัตน์ (2525 : 96) ได้ให้ความหมายของสมรรถภาพว่า สมรรถภาพ
หมายถึงความสามารถในด้านสติปัญญา ทักษะและเจตคติ ตลอดจนความสามารถที่จะนำความรู้
และวิธีการไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาที่สถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1973 : 121) ให้ความหมายไว้ว่า
สมรรถภาพคือ ทักษะ มโนคติ และเจตคติ ที่จะต้องมีในการทำงานทุกชนิด และสามารถ
จะนำวิธีการและความรู้พื้นฐานไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง

นอร์แมน อาร์ ดอดด์ (Norman R. Dodd 1973 : 194) กล่าวถึงสมรรถภาพ
ของครูว่า หมายถึงเจตคติ ความเข้าใจ ทักษะ และพฤติกรรมของครูที่เอื้ออำนวยต่อความ
เจริญงอกงามของนักเรียนทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

โฮเมอร์ โคเกอร์ (Homer Coker 1976 : 54) ได้กล่าวว่าสมรรถภาพคือ
ความสามารถในการแก้ปัญหาที่เผชิญ ครูที่สามารถแก้ปัญหาได้ในด้านใดเพียงด้านเดียวก็
เรียกว่ามีสมรรถภาพในด้านนั้น ครูที่มีสมรรถภาพสูงก็หมายถึงผู้ที่ประสบความสำเร็จในการ
แก้ปัญหาทุกชนิด

จากความหมายของสมรรถภาพในพรรณณะต่าง ๆ เหล่านี้ คำว่า สมรรถภาพ
การนิเทศการฝึกสอนจึงหมายถึงความสามารถ หรือมีคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ เช่น สติปัญญา
อารมณ์ ทักษะ และเจตคติ การแก้ปัญหา เหมาะสมและเพียงพอในการนิเทศการฝึกสอน
นอกจากนี้ คำว่า "เสริม" ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 820) หมายถึง
เพิ่ม เต็ม ต่อเติม ทนุ กระตุ้น ดังนั้นการเสริมสมรรถภาพในการนิเทศการฝึกสอนจึง

หมายถึง การเพิ่มความสามารถหรือเพิ่มคุณสมบัติในค่านต่าง ๆ ให้เหมาะสมและเพียงพอในการ
 นิเทศการฝึกสอน

ความหมายของการนิเทศและการนิเทศการศึกษา

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของ "การนิเทศ" ไว้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

สลวย โรจนสโรช (2506 : 127) ได้ให้ความหมายของการนิเทศว่า การ
 นิเทศคือกิจกรรมที่ทำในทุกวิถีทางเพื่อทำให้เกิดพัฒนาการแก่ครูและแก่เด็กในทางที่จะสร้าง
 ความเจริญเติบโตให้เด็กแต่ละคนในสถานศึกษา อารมณ์ สังคม ร่างกาย สุนทรีย์ภาพ
 มโนภาพและในทางสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ของการศึกษาทอควรแก่เอกัตภาพ
 เพื่อเป็นพลเมืองที่สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นและทำงานร่วมกับอย่างมีความสุข อีกทั้งได้รับความ
 ความรู้ความสามารถประกอบอาชีพให้เป็นที่ภูมิใจแก่ตนเองและประเทศชาติ

สาย ภาณุรัตน์ (2511 : 11) กล่าวว่า การนิเทศคือความพยายามอย่างหนึ่ง
 หรือหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษามีคุณภาพทั้งด้านการเรียน การสอน และ
 เป็นการช่วยให้คนเติบโตและพึ่งตนเองได้ และนำผู้ที่พึ่งตนเองไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่สังคม
 ก่อไป

ยุพิน พิพิธกุล (2527 : 5) ให้ความหมายของการนิเทศไว้ว่า หมายถึงการ
 มองเห็นจากเบื้องบน ซึ่งเป็นการมองเห็นอะไรที่ยึดเจเนและมองเห็นกว้างไกล

จากความหมายของการนิเทศที่นักการศึกษาหลาย ๆ ท่านกล่าวไว้ สรุปได้ว่า การ
 นิเทศคือความพยายามในการกระทำของผู้ที่มีความรอบ กว้างไกลในเรื่องโลก เรื่องหนึ่งกับบุคคล
 ใด ๆ โดยการแก้ไข ปรังปรุง ชี้แนะหรือก่อให้เกิดพัฒนาการจนสามารถช่วยเหลือตนเอง
 และผู้อื่นในเรื่องนั้น ๆ ได้

สำหรับการนิเทศการศึกษานั้น ใ้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายในลักษณะ
 คล้ายคลึงกันดังนี้

สาย ภาคุรัตนะ (2517 : 25) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษาคือ การให้ครูเติบโตพึ่งตนเองได้ แล้วนำผู้ที่พึ่งตนเองไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

ซารี มณีหรี (2521 : 6) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้พอสรุปได้ว่า เป็นการกระตุ้นครู ให้ใช้เทคนิควิธีการใหม่ ๆ ทางการสอน ให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนปรับปรุงลักษณะความเป็นผู้นำทางการศึกษาในทุก ๆ ด้านและลักษณะความเป็นผู้นำนั้นจะต้องเกิดจากที่หมู่คณะให้ความเชื่อถือ เชื่อมมั่นในความสามารถ นอกจากนี้ยังสามารถฝึกความเป็นผู้นำทางการศึกษาให้เกิดกับบุคคลอื่นหรือหมู่คณะได้

กังวล เอี่ยมสำอางค์ (2526 : 15) ได้สรุปความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้ การนิเทศการศึกษาหมายถึงความพยายามของผู้มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่าย ใ้ร่วมมือกันในการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ สนับสนุนและปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ

ยุทธิ นีวีธกุล (2527 : 3) ได้กล่าวถึงความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า คือการปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เป็นการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน ทั้งหมกไม่ใช่มุ่งเฉพาะจะปรับปรุงแต่ตัวครูเท่านั้น และการนิเทศนั้นจะต้องทำให้เกิดการพัฒนา แก่บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นการทำงานร่วมกันตามแบบประชาธิปไตย และจะต้องสร้างขวัญตลอดจนมนุษยสัมพันธ์ทั่วไปด้วย

เชสเตอร์ เจ แม็คเนอร์เนย์ (Chester J. Mcnerney 1951 : 23) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษาเป็นวิธีการแนะนำเกี่ยวกับกระบวนการสอนและการจัดให้มีวิธีการ ประเมินผลกระบวนการนั้น แต่จะอย่างไรก็ตามผลขั้นสุดท้ายของการนิเทศการศึกษาก็คือ การจัดให้ผู้เรียนทุกระดับชั้นได้รับบริการการศึกษาที่ดีขึ้น

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1959 : 539) ให้ความหมายการนิเทศ การศึกษาว่า เป็นความพยายามทุกอย่างของเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นิเทศการ ศึกษาในการแนะนำครูหรือบุคคลอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาให้รู้จักวิธีการปรับปรุงการสอน

ช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามในวิชาชีพทางการศึกษา พัฒนาครูในการเลือกและปรับปรุง วัตถุประสงค์ของการศึกษา เนื้อหาการสอน วิธีสอนตลอดจนการประเมินผลการสอน

แฮนเน เจ ฮิกส์ (Hanne J. Hicks 1960 : 4) กล่าวว่ากรณีพิเศษการ ศึกษา คือการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นโดยมีการศึกษาอย่างละเอียดรอบคอบตลอดจน วัตถุประสงค์และแก้ไขสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อสภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

โรส แอล นีกเดย์ และ เอ็น อีวานส์ (Rose L. Neagley and N. Evans 1964 : 2) กล่าวว่า กรณีพิเศษการศึกษาเกี่ยวกับความช่วยเหลือในการกำหนดสภาพการเรียน การสอนให้ดีขึ้น

กวินน์ เจ ไมเนอร์ (Gwynn J. Miner 1974 : 9) กล่าวถึงกรณีพิเศษการ ศึกษาว่า กรณีพิเศษการศึกษานี้ประการสำคัญควรจะเป็นการปรับปรุงการเรียนการสอน มากกว่าเป็นการตรวจตรา

จากความคิดเริ่มของนักการศึกษาเหล่านี้จึงสรุปได้ว่า กรณีพิเศษการศึกษาเป็น การกระทำของผู้ที่มีความรอบรู้และชำนาญโดยอาศัยวิถีทางของวิชาชีพไทยในการที่จะชี้แนะ แก้ไข ปรับปรุง ผู้ที่รับผิดชอบทางการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาในกระบวนการการเรียน การสอนตลอดทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการนี้ด้วย

การฝึกสอน

ความหมายและความสำคัญของการฝึกสอน

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นประสบการณ์ตรงที่นักศึกษาครูจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ครู โดยเฉพาะการฝึกสอนซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูที่นักศึกษาครูจะได้ฝึกปฏิบัติการสอนจริงจากโรงเรียนตั้งที่นักศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวไว้ดังนี้

อัจฉรา ประไพตระกูลและคณะ (2520 : 1) กล่าวว่า ประสบการณ์วิชาชีพ ครูเป็นคำที่คณะครุศาสตร์เริ่มใช้มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2518 ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า

Professional Experience เป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้าง กล่าวคือเป็น ประสบการณ์ทั้งมวลที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับนักเรียนนักศึกษาและบุคคลในระดับ หรือกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน รวมถึงได้รับโอกาสให้ทำการสังเกต การเรียนการสอน ร่วมมือทำงาน ฝึกทำการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อันจะเสริมสร้างให้ผู้ที่ จะเป็นครูเกิดการเรียนรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวความคิดพื้นฐานตลอดจนหลักการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อกระบวนการเรียนการสอน

คณะกรรมการประสานงานฝึกหัดครู (2520 : 2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การฝึกวิชาชีพครูเป็น

1. การสังเกตการณ์ เช่น การสังเกตพัฒนาการของนักเรียน การจัด ชั้นเรียน การปกครองชั้น การจัดกิจกรรมและการสอนวิชาต่าง ๆ
2. การเข้าไปมีส่วนร่วม เช่น การไปช่วยจัดอุปกรณ์การสอน การช่วย ปกครองชั้นเรียน การช่วยดูแลการจัดกิจกรรม การช่วยตรวจงานนักเรียน
3. การฝึกสอนและฝึกงาน คือการรับผิดชอบในการสอน การปกครอง ชั้นเรียนและการฝึกงานในสาขาที่เรียนมา

กรมการฝึกหัดครู (2525 : 6) กล่าวว่า ประสบการณ์วิชาชีพครูมีความหมาย ไม่จำกัดเฉพาะการฝึกสอนที่โดยทำ แต่ครอบคลุมถึงประสบการณ์ทั้งมวลที่จะเสริมสร้างความรู้ และประสบการณ์วิชาชีพครูให้แก่ผู้เรียน การจัดประสบการณ์วิชาชีพอาจจัดเป็นกิจกรรมหลาย รูปแบบและหลายทาง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้กว้างขวางและมีความเข้าใจงานของครู เท่าที่ครูผู้เริ่มการสอนจะพึงมี

จะเห็นได้ว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้นมีความหมายกว้างขวางครอบคลุม ทุกอย่างทั้งจำเป็นสำหรับผู้ที่มิอาชีพครู โดยเฉพาะการฝึกสอนของนักศึกษาครูซึ่งจะเป็นกิจกรรม หลักของนักศึกษาทุกคนที่จะได้ฝึกหัดสอน ฝึกทักษะต่าง ๆ ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเรียน การสอนและวิธีแก้ไขโดยมีอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนให้ความช่วยเหลือ แนะนำ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้นำทฤษฎีที่ได้เรียนรู้ในห้องเรียนไปปฏิบัติจริง ตลอดจนได้เรียนรู้

วิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเองสำหรับการเตรียมตัวเพื่อเป็นครูต่อไป ใค้มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการฝึกสอนไว้ เช่น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2514 : 44) กล่าวว่า การฝึกสอนต้องการให้นักเรียนฝึกสอนรู้ว่า ปรัชญาการศึกษาเป็นอย่างไร รู้วิธีการศึกษาเด็กทั้งเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล มีความเข้าใจเด็ก รู้จักสภาพสังคมของเด็ก รู้จักวางแผนการสอนเป็นรายชั่วโมง รายวัน รายสัปดาห์และรายภาค เข้าใจหลักสูตร และการฝึกสอนทำให้รู้กลวิธีสอนคือเอาวิธีสอนต่าง ๆ ที่ได้เรียนมาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ รู้จักวัดความเจริญของเด็กพอสมควร ต้องรวมกิจกรรมโรงเรียนเข้าใจปัญหาและรู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้ ให้อุจกว่าการสอนเป็นวิชาชีพระดับสูงเหมือนกับวิชาชีพอื่น ๆ ต้องมีการเตรียมการฝึกหัดเพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่สมกับศักดิ์ศรีควมมีเกียรติในอาชีพของตน

อัจฉรา ประไพตระกูล (2521 : 40) กล่าวถึงความจำเป็นจะต้องมีการจัดการฝึกสอนดังนี้

1. การฝึกสอนเป็นการนำเอาความรู้จากสถาบันฝึกหัดครูมาใช้ทดลอง
2. ช่วยให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้ถึงหน้าที่ครู สภาพห้องเรียน ทำให้ทราบปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างดีก่อนจะออกไปสอน
3. เป็นสิ่งวัดคุณภาพของโครงการฝึกสอน จะทำให้สถาบันฝึกหัดครูได้ทราบถึงข้อบกพร่องของตนเอง และทำการปรับปรุงการฝึกสอนให้ดีขึ้น อันนี้ถือว่าเป็นกระบอกส่งความของเราได้ผลแค่ไหนคือการฝึกสอนจะสะท้อนให้เห็นผลของการสอนของอาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูว่าควรปรับปรุงแก้ไขการสอนของตนเอง
4. การฝึกสอนเป็นการเสริมสร้าง หัดนามุคลิกภาพปรับปรุงตนเองให้เหมาะสมกับภาวะของกาารเป็นครู
5. การฝึกสอนทำให้เด็กฝึกหัดฝึกสอนรู้จักและเข้าใจคุณภาพของงานครู สภาพชีวิตของชุมชนที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไร

เกล เอม อินโลว์ (Gail M. Inlow 1956 : 43) ได้แสดงความคิดเห็นว่า การฝึกสอนไม่เพียงแต่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักศึกษาฝึกสอนเพียงอย่างเดียว หากยังเป็นสิ่งที่วัตถุประสงค์ของโครงการฝึกหัดครูอีกด้วย เพราะการฝึกสอนเป็นการประเมินผลรวมยอดทั้งหมดของการฝึกหัดครู

จอห์น ยู ไมเคิลลิส และ พอล อาร์ กริม (John U. Michaelis and Paul R. Grim 1953 : 1) กล่าวว่า การฝึกสอนจะช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ของครู สภาพห้องเรียน ทำให้ทราบปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน

ฮาโรลด์ พี อัดัมส์ และ แฟรงค์ จี ดิกกี (Harold P. Adams and Frank G. Dickey 1956 : 6) กล่าวว่า การฝึกสอนจัดเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นอุดมคติที่จะให้โอกาสแก่นักศึกษาฝึกสอนในการค้นหาวิเคราะห์และปรับปรุงตนเอง ทั้งในฐานะเป็นครู และที่เป็นนักศึกษา เป็นโอกาสที่จะส่งเสริมให้นักศึกษาค้นพบจุดอ่อนจุดเด่นในการเป็นครูของตน

ฟลอเรนซ์ บี สเตเรทไมเยอร์ และ มาร์กาเรต ลินด์ซี (Florence B. Stratemeyer and Margaret Lindsey 1958 : 4) ได้ประเมินผลนักศึกษาครูเกี่ยวกับการเตรียมประสบการณ์การฝึกสอน แล้วสรุปได้ดังนี้

1. ครูในอนาคตมีแนวโน้มที่จะสอนตามวิธีที่เขาได้เห็นในระหว่างที่ออกฝึกสอน
2. ครูในอนาคตจะประพฤติกฎปฏิบัติตนตามแบบอย่างอาจารย์ที่ปรึกษาฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนและอาจารย์ที่ปรึกษา (Advisor)
3. ครูในอนาคตมีแนวโน้มที่จะยึดถือค่านิยมและมีทัศนคติตามแบบอย่างที่เขาพบเห็นหรือได้รับจากการสังเกต การร่วมงานและการที่ใดมีส่วนรับผิดชอบในระหว่างฝึกสอน

โพส แลมพ์ (Pose Lamp 1965 : 18) กล่าวถึงความสำคัญของการฝึกสอนว่า การฝึกสอนเป็นประสบการณ์ที่สำคัญยิ่งในการเตรียมครูที่มีสมรรถภาพ

จุดมุ่งหมายของการฝึกสอน

พวงรัตน์ ไชยศิริและคณะ (2520 : 4) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการฝึกสอนไว้ดังนี้

1. เพื่อให้นักศึกษาได้นำสิ่งที่ได้เรียนในวิชาการศึกษาคติวิทยาและวิธีสอนไปทดลองปฏิบัติ เป็นการประสานระหว่งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ นักศึกษาอาจจะปรับปรุงแก้ไขทฤษฎีที่ได้ศึกษามาให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงก็ได้
2. เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสทดลองสอนภายใต้การนิเทศ
3. เพื่อให้นักศึกษาได้มีชีวิตรอยู่ในห้องเรียนและโรงเรียนจริง ๆ ค้นเกี่ยวกับบรรยากาศเข้าใจหน้าที่ของครู ค้นเกี่ยวกับนักเรียน ศึกษาและใช้วัสดุอุปกรณ์จากแหล่งต่าง ๆ มีความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชนที่ไปทำการสอน
4. เพื่อให้นักศึกษาได้ประเมินตนเองว่ามีความเหมาะสมในการเป็นครูหรือไม่เพียงใด ซึ่งจะประเมินได้ในด้านบุคลิกภาพ ความรักเด็ก ความเข้าใจ ความต้องการของเด็ก ความภูมิใจในอาชีพ ความตั้งใจจะส่งเสริมอาชีพให้ก้าวหน้าเป็นที่ยกย่องนับถือของบุคคลทั่วไป นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสให้สร้างบุคลิกภาพของครูให้แก่ตนเองด้วย

หน่วยศึกษานิเทศกรรมการฝึกหัดครู (2521 : 82) กล่าวว่า จุดประสงค์อันแท้จริงของการฝึกสอนคือการ เรียนรูถึงวิธีการสอน

แซม พี วิกกินส์ (Sam P. Wiggins 1957 : 4 - 5) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการฝึกสอนไว้ว่า

1. เพื่อให้นักศึกษาฝึกสอนเกิดทักษะและเป็นครูที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. เพื่อเป็นการเตรียมนักศึกษาฝึกสอนให้ตระหนักถึงงานสอน เป็นการสำรวจตนเองว่าต้องการประกอบอาชีพครูหรือไม่ เพื่อนักศึกษาที่ไม่มั่นใจจะเป็นครูก็จะได้พยายามทำให้ดีที่สุด

โทมัส เจ บราวน์ (Thomas J. Brown 1968 : 2) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการฝึกสอนเพื่อที่จะให้นักศึกษาฝึกสอนได้มีโอกาสดังนี้

1. สามารถใช้ทฤษฎีที่ได้ศึกษามา
2. ประเมินผลการสอนว่าเป็นอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของตนหรือไม่
3. ใฝ่พัฒนาความสามารถ มีการเรียนรู้ ฝึกทักษะที่มีความจำเป็นของการประกอบอาชีพครู

ประกอบอาชีพครู

เอ็ดเวิร์ด เอ พีเรส (Edward A. Pires 1969 : 8 - 9) สรุปวัตถุประสงค์ของการฝึกสอนไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาความสามารถของนักศึกษาฝึกสอนในการที่จะนำทฤษฎีต่าง ๆ ทั้งหมดที่เรียนมาปฏิบัติ
2. เพื่อพัฒนาให้นักศึกษาฝึกสอนมีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก
3. เพื่อพัฒนาให้นักศึกษาฝึกสอนให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดกว้างขวาง และมีความคิดริเริ่มในการทำงาน

4. เพื่อพัฒนานักศึกษาฝึกสอนให้เข้าใจถึงภาระหน้าที่ของครูที่จะต้องปฏิบัติ โดยให้มีโอกาสคุ้นเคยกับสภาพที่เป็นจริง และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน

5. เพื่อพัฒนานักศึกษาฝึกสอนให้เข้าใจบทบาทที่แท้จริงของครู

6. เพื่อพัฒนานักศึกษาฝึกสอนให้เข้าใจในเรื่องเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ และการสร้างมนุษยสัมพันธ์ซึ่งจะช่วยให้สามารถทำงานร่วมกับนักเรียน เพื่อนร่วมงานและประชาชนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านกล่าวไว้สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการฝึกสอนคือ เพื่อให้โอกาสแก่นักศึกษาครูได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาทั้งหมดไปพัฒนาความสามารถในทุก ๆ ด้านที่มีความสำคัญสำหรับอาชีพครู เช่น ด้านการสอน เจตคติ ค่านิยม ความเชื่อมั่นในตนเอง ตลอดจนแนวทางการดำเนินชีวิตในอาชีพครูภายใต้การนิเทศของอาจารย์ผู้เกี่ยวข้อง

ความหมายและจุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกสอน

การนิเทศการฝึกสอนนับว่าเป็นงานสำคัญอย่างยิ่งในส่วนที่จะทำให้การฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอนประสบผลสำเร็จในการพัฒนาความสามารถพื้นฐานก่อนจะออกไปปฏิบัติงานสอนในฐานะครูประจำการ ดังจะเห็นได้จากความหมายและความสำคัญของการนิเทศการฝึกสอนที่มีผู้กล่าวไว้ในหลายทศวรรษดังนี้

ซารี มณีศรี (2521 : 2) ให้ความหมายว่า การนิเทศการฝึกสอนหมายถึง การดูแลช่วยเหลือให้คำแนะนำในด้านการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วันดี ทองใหญ่ ณ อยุธยา (2523 : 12) ให้ความหมายว่า การนิเทศการฝึกสอนคือการให้ความรู้แก่นักศึกษาฝึกสอนเกี่ยวกับการฝึกสอน ตลอดจนการแนะนำแก่นักศึกษาฝึกสอนให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น

หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู (2525 : 85) กล่าวว่า การนิเทศการฝึกสอนหมายถึง ความพยายามของอาจารย์นิเทศก์หรือผู้ทำหน้าที่นี้เทศที่จะช่วยเหลือแนะนำและส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกสอนสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ครูอันได้แก่สอน อบรม ช่วยเหลือกิจการโรงเรียน ช่วยพัฒนาโรงเรียนและจัดกิจกรรมการศึกษาที่จะมีผลต่อการพัฒนาชุมชน

บุญเลิศ แสนศักดิ์ (2526 : 27) กล่าวว่า การนิเทศนักศึกษาฝึกสอนหรือการนิเทศการสอนหมายถึง ความพยายามของผู้ทำหน้าที่นี้เทศที่จะช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนสามารถปรับปรุงการสอนและการทำงานให้ดีขึ้น การนิเทศการสอนช่วยให้เกิดความงอกงามในด้านวิชาชีพ พัฒนานักศึกษาฝึกสอน ช่วยในการคัดเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการสอน การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ ช่วยในการเลือกเนื้อหาวิชา วิธีสอน ช่วยในการวิเคราะห์การสอนและประเมินผลการสอน

อัจฉรา ประไพตระกูล (2527 : 18) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นและ'ความสำคัญของการนิเทศการฝึกสอนสรุปได้ว่า การนิเทศจะช่วยให้นักศึกษามองเห็นช่องทางที่จะนำ

เนื้อหาวิชาและทฤษฎีทางการศึกษาไปทดลองปฏิบัติในสภาพการเรียนที่แท้จริง ประสบการณ์ของอาจารย์นี้เทศก์จะสามารถช่วยแก้ปัญหาซึ่งยุ่งยากซับซ้อนกว่าที่นิสิตเคยประสบในสถานการณ์สมมุติและจะช่วยให้ นิสิตเข้าใจตนเองว่ามีความรู้ ความสามารถแม่นยำเพียงไร นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนิสิตในระหว่างภาคปฏิบัติ ทำให้ นิสิตเกิดความอบอุ่นใจและมีความมั่นใจในการสอน

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาอ้างที่กล่าวไว้ข้างต้นยอมชี้ให้เห็นชัดเจนถึงความสำคัญของการนิเทศการฝึกสอน และการที่จะทำให้การนิเทศการฝึกสอนประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้น ผู้ทำหน้าที่นิเทศจะต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกสอนด้วย ได้มีผู้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกสอนไว้หลายท่านเช่น

หน่วยศึกษานิเทศกรรมการฝึกหัดครู (2521 : 84) กล่าวว่าจุดประสงค์อันแท้จริงของการฝึกสอนคือการเรียนรู้ถึงวิธีการสอน การนิเทศการฝึกสอนคือการสอน ไม่ใช่เป็นการทดสอบเพื่อประเมินผล แต่เป็นความพยายามที่จะช่วยเหลือให้นักศึกษาฝึกสอนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสอนให้ดีขึ้น

วันที่ ทองใหญ่ ณ อยุธยา (2523 : 16 - 17) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกสอนไว้ดังนี้

1. เพื่อพิจารณาว่านักศึกษาสามารถนำทฤษฎีต่าง ๆ ที่เรียนไปปฏิบัติได้หรือไม่ และจะได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือใดถูกต้อง
2. เพื่อพิจารณาว่า นักศึกษาสอนไปตามหลักสูตรที่กำหนดให้หรือไม่
3. สามารถทราบความต้องการของนักศึกษาฝึกสอนเป็นรายบุคคลได้ เมื่ออาจารย์นิเทศก์ได้มีเทศเป็นรายบุคคล
4. เพื่อให้นักศึกษาฝึกสอนได้สามารถสำรวจตนเองได้ว่า มีข้อดีและข้อบกพร่องที่จะต้องแก้ไขอย่างไรบ้าง
5. เพื่อจะได้เสนอแนะเกี่ยวกับกลวิธีการสอนที่ดีให้แก่ นักศึกษาฝึกสอน

6. เพื่อจะได้ฝึกการ เป็นผู้นำของนักศึกษาฝึกสอน
7. เพื่อเป็นที่ปรึกษาให้กับนักศึกษาฝึกสอนในกรณีที่เกิดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการฝึกสอน
8. เพื่อช่วยพัฒนานักศึกษาฝึกสอนในเรื่องทัศนคติต่อวิชาชีพและการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งจะช่วยให้สามารถทำงานร่วมกับนักเรียน เพื่อนร่วมงาน และประชาชนในชุมชนได้อย่างดี
9. เพื่อช่วยประเมินผลการสอนของนักศึกษาฝึกสอน

เมื่อพิจารณาถึงความหมาย ความสำคัญ และจุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกสอนแล้วสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกสอนนั้นก็เพื่อการช่วยเหลือ แก้ไข ปรับปรุง เพื่อให้เกิดการพัฒนาขึ้นกับนักศึกษาฝึกสอนในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นและสำคัญต่ออาชีพครู ในขณะที่นักศึกษาฝึกสอนได้ออกไปทดลองนำทฤษฎีต่าง ๆ ที่ได้จากการเรียนในชั้นเรียนไปปฏิบัติจริง ไม่ใช่การไปประเมินผลการทดลองสอนของนักศึกษาฝึกสอนเพื่อตัดสินใจว่านักศึกษาสอนได้ดีหรือไม่ดี ไม่ใช่การคอยจับผิดหรือตำหนินักศึกษาฝึกสอน เมื่อเกิดการผิดพลาดในการฝึกทดลองสอน

ปัญหาการนิเทศการฝึกสอน

การฝึกสอนถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการฝึกหัดครูทั้งที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น ถึงแม้ว่าจะมีการฝึกสอนและการนิเทศการฝึกสอนมาเป็นเวลานานแล้วก็ตาม แต่งานนิเทศการฝึกสอนก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการนิเทศการฝึกสอนจะต้องเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายอย่างเช่น ผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศนักศึกษาฝึกสอน โครงการฝึกสอน เป็นต้น ซึ่งแต่ละองค์ประกอบต่างก็มีปัญหาและข้อจำกัดที่แตกต่างกันดังมีผู้ได้ค้นพบปัญหาและได้เสนอไว้ในลักษณะที่สอดคล้องกันดังนี้

จากผลการวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาการฝึกสอนในด้านต่าง ๆ ระหว่าง พ.ศ. 2511 - 2526 เช่น สุมนา ไตลังคะ (2511) สาสิทธิ์ ศิริสุทธิ (2515) ประนอม เดชชัย (2518) พิศวง ธรรมพันธ์ (2519) โกเมน อีรนรเศรษฐ์ (2521)

จินตนา สุนทรวิภาค (2522) เรวัตร พรหมเพ็ญ (2526) ใ้ค้พบปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศการฝึกสอนซึ่งสามารถแยกได้โดยสรุปดังนี้

1. ค้านนักศึกษพบว่า นักศึกษาขาดทักษะสำคัญในการเตรียมการสอน การวางแผน การทำบันทึกการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การนำทฤษฎีการเรียนการสอนไปใช้ไม่ถูกต้อง และขาดความมั่นใจในตนเอง
2. ค้านอาจารย์นิเทศก์ ปัญหาที่พบคือ เวลาในการนิเทศไม่เพียงพอ มีนักกีฬาในความรับผิดชอบมากเกินไป และบางส่วนยังมีปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจในค่านวิธีการนิเทศการฝึกสอน ขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติงานนิเทศการฝึกสอน เป็นต้น
3. ค้านอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกสอน มีประสบการณ์ในการนิเทศน้อย ขาดความรู้ความเข้าใจในค่านวิธีการ เทคนิค และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศการฝึกสอน

วิทยาลัยครูอุบลราชธานี (2521 : 1 - 11) ได้ระบุปัญหาเกี่ยวกับการฝึกสอนไว้เนื่องในการประชุมปฏิบัติการเพื่อพัฒนางานฝึกสอนกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือระหว่างวันที่ 2-4 กันยายน 2521 ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. อัตราส่วนระหว่างจำนวนอาจารย์นิเทศก์การฝึกสอนกับจำนวนนักศึกษาฝึกสอนไม่เหมาะสม บางแห่งอาจารย์นิเทศก์หนึ่งคนต้องรับผิดชอบนิเทศนักศึกษา 20 - 30 คน ทำให้การนิเทศไม่ได้ผลเท่าที่ควร
2. อาจารย์นิเทศก์ขาดความรู้ความเข้าใจและขาดประสบการณ์ในการนิเทศการศึกษาทำให้การนิเทศไม่บรรลุเป้าหมาย
3. อาจารย์นิเทศก์ต้องทำหน้าที่หลายประการนอกเหนือจากการนิเทศการฝึกสอนซึ่งตนเองรับผิดชอบอยู่
4. ความร่วมมือของสถาบันฝึกหัดครูและโรงเรียนฝึกสอนยังไม่มีดีเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะขาดการสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกันในเป้าหมายของการฝึกสอน

5. อาจารย์ที่เคียดแค้นความมั่นใจในตนเอง ขาดขวัญและกำลังใจ เนื่องจากไม่เข้าใจหลักการฝึกสอน เกรงกลัวและเกรงใจนักศึกษาฝึกสอนและอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ที่เลี้ยงบางคนมีปมด้อยเรื่องคุณวุฒิ เกรงว่านักศึกษาฝึกสอนจะทำให้แผนการสอนประจำของตนเสียหาย จึงไม่ค่อยจะยอมรับและช่วยเหลือการฝึกสอนด้วยความเต็มใจ

6. ปัญหาอื่น ๆ เช่นงบประมาณ พาหนะในการออกไปนิเทศ จำนวนอาจารย์นิเทศก์ไม่เพียงพอ การประเมินผลการนิเทศและการประเมินผลการฝึกสอนเป็นต้น

วิทยาลัยครู เลบ (2525 : 6 - 7) ได้สรุปปัญหาของการจัดการฝึกสอนไว้ดังนี้

1. นักศึกษายังขาดความมั่นใจในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ครูให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทั้งในขณะที่กำลังศึกษาและเมื่อออกไปปฏิบัติหน้าที่ครูเมื่อจบการศึกษาแล้ว
2. ขาดการประสานสัมพันธ์ระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจึงทำให้นักศึกษาครูไม่สามารถจะนำหลักการไปสู่การปฏิบัติได้และไม่สามารถเลือกวิธีการต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม
3. ขาดการปฏิบัติที่เพียงพอในสถานการณ์จริง ทำให้ขาดการสร้างเสริมเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู
4. นักศึกษายังขาดโอกาสที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและพัฒนาตนเองไปที่ละขั้นตอน เพราะวิทยาลัยมักจัดการฝึกปฏิบัติการสอนในโรงเรียนในตอนสุดท้ายของช่วงการเรียนทำให้ขาดขั้นตอนที่จะวินิจฉัยหาข้อเสียเพื่อแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่องและจริงจัง ยิ่งกว่านั้นระยะของการฝึกปฏิบัติก็ยังสั้น ไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เท่าที่ควร
5. ในระบบการเรียนการสอนของวิทยาลัยครู บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู ยังไม่ตระหนักในความสำคัญของงานฝึกสอนและนิเทศการสอนอีกทั้งผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานประสานการวิชาชีพครูยังขาดประสบการณ์ในการเรียนการสอนในโรงเรียน หรือขาดการติดตามให้ทันต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ ของโรงเรียน ทำให้ความหยิ่งรู้และการดำเนินการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การนิเทศและอื่น ๆ ห่างไกลจากสภาพและเนื้อหาสาระที่จะพึงเตรียมให้ นักศึกษาได้เรียนรู้

6. หน่วยเจ้าสังกัดและโรงเรียนที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพยังขาดการตระหนักว่าตนเองเป็นหน่วยที่ต้องมีการรวบรวมรับผิดชอบในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูร่วมกับวิทยาลัยให้ตรงตามเป้าหมายอย่างจริงจัง เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักศึกษาครู

7. การจัดเตรียมนักศึกษาครูให้มีความสามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละสถานศึกษาในท้องถิ่นต่าง ๆ ย่อมเป็นไปได้ เพราะสภาพของท้องถิ่นที่สนับสนุนและชี้แจงจำกัดทางการศึกษาของแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน อีกทั้งนักศึกษาเองแต่ละคนก็ย่อมมีบุคลิกภาพเฉพาะตนแตกต่างกันไป การจัดประสบการณ์วิชาชีพที่จะดำเนินได้ก็คือ การเตรียมนักศึกษาให้เรียนรู้ตนเอง เรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ครูและพร้อมที่จะเป็นผู้เริ่มต้นอาชีพครูที่ดี เมื่ออยู่ในท้องถิ่นที่ฝึกก็สามารถที่จะเรียนรู้ในการปรับตัว และทำงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพนั้นและให้เกิดผลดี

8. ระบบบริหารงานประสบการณ์วิชาชีพครู ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเตรียมการนิเทศ การสนับสนุน การร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัยให้เป็นไปได้โดยสะดวกและราบรื่น

ยุพิน พิพิธกุล (2527 : 262 - 264) ได้กล่าวว่ามีปัญหาการฝึกสอนนั้น มีองค์ประกอบจากหลายฝ่าย ทั้งฝ่ายสถาบัน ฝ่ายโรงเรียน อาจารย์นิเทศก์และตัวนักศึกษาฝึกสอน สำหรับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์นิเทศก์ได้แก่ การไม่มีประสบการณ์ในการสอนและการนิเทศ ไม่เข้าใจหลักการนิเทศ ไม่มีเวลาให้คำปรึกษา จัดเวลาในการนิเทศไม่ถูกต้อง คาดหวังในตัวนิสิตมากเกินไป ไม่ประเมินผลตนเองเป็นต้น ส่วนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนได้แก่ การขาดประสบการณ์ในการนิเทศ ไม่ทราบบทบาทและหน้าที่ของตน ไม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาฝึกสอน ไม่เข้าใจนโยบายการฝึกสอน ไม่ประเมินผลตนเองและประเมินผลนักศึกษาฝึกสอนโดยไม่เข้าสังเกตการสอนเป็นต้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศการฝึกสอนและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งทำให้ผลผลิตของสถาบันคือ นักศึกษาที่ผ่านการฝึกสอนมีคุณภาพยังไม่เป็นมาตรฐานที่ดีพอ นั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดต้องสำรวจและยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น เนื่องจากมาจากผู้ที่เกี่ยวข้องเอง เพราะปัญหาที่มี

ผู้เสนอไว้บนนี้ได้เห็นอย่างชัดเจนถึงผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์นิเทศก์ ฝ่ายโรงเรียนที่ขาดคุณสมบัติในการเป็นผู้นำที่ดี ขาดความเข้าใจในเรื่องการนิเทศการฝึกสอน ดังนั้น สถาบันผู้ผลิตนักศึกษาคงควรต้องคำนึงถึงการเพิ่มสมรรถภาพในด้านการนิเทศการฝึกสอน ให้กับผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศทั้งฝ่ายสถาบันและฝ่ายโรงเรียน

สมรรถภาพในการนิเทศการฝึกสอนวิชาชีพศึกษาศาสตร์

คณะกรรมการว่าด้วยมาตรฐานสำหรับอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนและอาจารย์ นิเทศก์แห่งสหรัฐอเมริกา (1968 : 7) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าผู้ที่จะเป็นอาจารย์นิเทศก์จำเป็นต้องได้รับการอบรมฝึกฝนจากโครงการที่จะช่วยเพิ่มความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสอน ทฤษฎี และแนวปฏิบัติการณ์นิเทศ และวัตถุประสงค์โครงสร้างกับการดำเนินงานในการฝึกสอน

ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศการฝึกสอนวิชาชีพศึกษาศาสตร์นั้นจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องหลัก และแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศการฝึกสอน และกระบวนการเรียนการสอนวิชา ศึกษาศาสตร์เป็นอย่างดีจึงจะทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศที่มีความสามารถในระดับสูง ซึ่งจะทำให้การ นิเทศการฝึกสอนบรรลุเป้าหมายได้ในตอนนี้จะกล่าวถึง เรื่องที่ควรรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติเกี่ยวกับ การนิเทศ การเตรียมตัวสำหรับผู้นำนิเทศการฝึกสอนวิชาชีพศึกษาศาสตร์ โดยสรุปจากความคิดของ นักการศึกษาที่เสนอความรู้เหล่านี้ไว้

1. เรื่องที่ควรรู้สำหรับผู้นำนิเทศการฝึกสอนวิชาชีพศึกษาศาสตร์

ก. หลักการนิเทศการฝึกสอน ยูนีน ฟิฟิธกุล (2527 : 3) ได้เสนอ หลักการนิเทศซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการนิเทศการฝึกสอนได้ดังต่อไปนี้

1) ก่อนทำการนิเทศอาจารย์นิเทศก์จะต้องสำรวจปัญหาของนักศึกษาฝึกสอน ในเรื่องต่าง ๆ อาจจะใช้วิธีสังเกตการสอน การตรวจบันทึกการสอนหรือสอบถามจากตัว นักศึกษาเอง ให้นักศึกษาเข้าใจจุดมุ่งหมายของการนิเทศของอาจารย์ด้วยว่าเพื่อช่วยปรับปรุง ไขข้อข้องใจการจับผิดหรือเพื่อมาดูว่าสอนดีหรือไม่ ซึ่งเป็นวิธีการที่ให้นักศึกษายอมรับเพื่อปรับปรุง ตนเอง

2) อาจารย์นิเทศก์จะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศให้แน่นอนว่า ต้องการนิเทศในด้านใดและอย่างไร แล้วแสดงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกสอนให้นักศึกษาฝึกสอนรู้อยู่ด้วยเพื่อจะได้ร่วมกันแก้ไขข้อบกพร่องและมีความเข้าใจกันระหว่างอาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอน

3) ใช้เทคนิคของการทำงานร่วมกันระหว่างอาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอนตลอดทั้งผู้ร่วมงานคนอื่นตามแบบประชาธิปไตย กำหนดบทบาทของแต่ละคนให้ชัดเจน พยายามใช้ความถนัดและความสามารถของบุคคลให้มากที่สุด

4) การนิเทศการฝึกสอนจะต้องเป็นการนิเทศเพื่อปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนทั้งหมดไม่เน้นเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง

5) การนิเทศการฝึกสอนจะต้องมีการยืดหยุ่นตามสภาพสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ตลอดจนความแตกต่างของนักศึกษาแต่ละคน ไม่ใช่วิธีการนิเทศแบบเดียวตลอดระยะเวลาการฝึกสอน

6) การนิเทศการฝึกสอนจะต้องใช้จิตวิทยาสร้างความเป็นกันเอง ให้นักศึกษาฝึกสอนเกิดความเคยชินและไว้วางใจไม่คิดว่าอาจารย์นิเทศก์จับผิด ต้องใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ สร้างขวัญและกำลังใจตลอดจนสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาเกิดความพยายามในการปรับปรุงตนเอง

7) การนิเทศการฝึกสอนจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องจะทำให้ให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ และแก้ไขข้อบกพร่องได้อย่างต่อเนื่อง

8) ต้องมีการประเมินผลการฝึกสอนเป็นระยะ ๆ ในแต่ละจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ก่อนการนิเทศเพื่อแก้ไขปรับปรุงทันทีในระหว่างการฝึกสอน

9) ต้องประเมินผลการฝึกสอนครั้งสุดท้าย ซึ่งเป็นการประเมินผลทั้งหมดเพื่อตัดสินใจว่าการฝึกสอนของนักศึกษาตลอดระยะเวลาที่กำหนดให้นั้นมีการพัฒนาหรือปรับปรุงขึ้นตามวัตถุประสงค์และตามเกณฑ์ที่กำหนดให้หรือไม่ นอกจากนี้ยังเป็นการประเมินผลการนิเทศของอาจารย์นิเทศก์เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขตนเองเพื่อการนิเทศในครั้งต่อไป

ข. วิธีการนี้เทศการฝึกสอน

การนี้เทศการฝึกสอนนั้นสามารถกระทำได้ 2 ลักษณะคือ การนี้เทศเป็นกลุ่ม และการนี้เทศเป็นรายบุคคล การจะเลือกนี้เทศโดยวิธีใดนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะกรณีหรือเหตุอันใดจะนำมาใช้โดยการนี้เทศ หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง

สันต์ ธรรมบำรุง (2526 : 89) กล่าวว่า การนี้เทศจะไม่มีวิธีใดหรือแบบใดแบบหนึ่งดีกว่ากัน วิธีการนี้เทศจะได้ผลหรือไม่อย่างไรนั้นต้องพิจารณาถึงสภาพการณ์เฉพาะกรณีหรือข้อจำกัดของเครื่องมือ

การนี้เทศเป็นกลุ่มเห็นได้มีผู้กล่าวถึงการนี้เทศในลักษณะนี้ไว้อย่างชัดเจนดังเช่น ชูวัน พิสิทธิ์กุล (2527 : 5) กล่าวว่า การนี้เทศเป็นกลุ่มจะนิเทศเมื่อมีผู้รับ การนี้เทศมีอยู่หลายวิธีและต้องการให้นี้เทศในเรื่องเดียวกัน การนี้เทศอาจจะกระทำได้โดยวิธีต่าง ๆ เช่น ประชุม อบรม สัมมนา อภิปราย การแสดงการสอน การทำป้ายนิเทศ การแจกเอกสาร การตอบปัญหา การร่วมทำงานและทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การเยี่ยมโรงเรียน การศึกษาเอกสารานที่ การจัดห้องสมุดเฉพาะวิชา การจัดนิทรรศการและกิจกรรมอื่น ๆ เป็นต้น

กวินน์ เจ ไมเนอร์ (Gwynn J. Minor 1961 : 326 - 344) กล่าวถึงการนี้เทศเป็นกลุ่มซึ่งสรุปได้ว่าอาจจะทำได้ดังนี้ การจัดตั้งกรรมการกลุ่มทำงาน จัดตั้งกลุ่มวิชาการ จัดห้องปฏิบัติการผลิตภัณฑ์ แนะนำให้อ่านเฉพาะเรื่อง สาธิตการสอน การศึกษา นอกสถานที่ การเฝ้าถามบรรยาย การอภิปราย จัดห้องสมุดเฉพาะวิชาจัดการประชุมทางวิชาชีพ การจัดป้ายนิเทศและหนังสือคู่มือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการนี้เทศการสอนเป็นกลุ่มแล้วผู้ที่ทำหน้าที่นี้เทศการฝึกสอนสามารถนำมาดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของนักศึกษาก็สามารถทำได้ดังนี้

1. ประชุม อบรม สัมมนา ก่อนการฝึกสอนเพื่อทำความเข้าใจในเรื่องจุดมุ่งหมายของการนิเทศการฝึกสอน ข้อตกลงในเรื่องการปฏิบัติตัว การปฏิบัติเกี่ยวกับการฝึกสอน งานด้านวิชาการ และบริการต่าง ๆ การประชุมสัมมนาในระหว่างการฝึกสอนเพื่อเสนอปัญหาและร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะฝึกสอน ทั้งด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์มักจะมีปัญหาเกี่ยวกับการสอนเสมอ เช่น นักศึกษาฝึกสอนไม่แม่นยำในเนื้อหาวิชา วิธีการแก้ปัญหาให้นักเรียนเรียนอ่อน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น เมื่อสิ้นสุดการฝึกสอนก็ต้องมีการประชุม สัมมนา เพื่อรวบรวมปัญหา ประเมินผลเพื่อการแก้ไขในการนิเทศครั้งต่อไป
2. การจัดป้ายนิเทศถือเป็นงานนิเทศเป็นกลุ่มที่สำคัญสำหรับการเสนอสิ่งที่ต้องการให้นักศึกษารับหรือรับรู้อย่างร่วมกัน
3. การแสดงการสอนในเรื่องที่นักศึกษามีปัญหาร่วมกันหรือสาขาวิชาวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่นักศึกษายังไม่เข้าใจหรือเพื่อแก้ไขการสอนของนักศึกษา
4. หากนักศึกษามีฝึกสอนไปดูงานตามโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนได้ดี หรือสอนวิชาคณิตศาสตร์ได้ดีเป็นพิเศษ หรือแหล่งที่ให้ความรู้ในวิชาที่เกี่ยวข้อง
5. รวบรวมเรื่องราวที่เป็นความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเสริมความรู้ให้กับนักศึกษา โดยการพิมพ์ออกเป็นเอกสารเผยแพร่
6. จัดนิทรรศการเพื่อเสนอความรู้เกี่ยวกับวิธีการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน เสนอนวัตกรรมทางการศึกษา แหล่งความรู้ แหล่งสื่อการสอน เป็นต้น
7. เชิญวิทยากรที่มีความสามารถบรรยายพิเศษเพื่อให้ความรู้ หรือเพื่อตอบปัญหาแก่นักศึกษารับหรือต้องการความช่วยเหลือ
8. การจัดห้องสมุดหรือห้องปฏิบัติการคณิตศาสตร์ เพื่อให้นักศึกษาได้ค้นคว้าหรือขอยืมไปประกอบการสอนหรือเก็บที่ประชุมย่อยเพื่อปรึกษาปัญหาต่าง ๆ

การนิเทศเป็นรายบุคคลนับเป็นวิธีการนิเทศที่นิยมกันมากสำหรับการนิเทศการฝึกสอน เนื่องจากเป็นการนิเทศที่สามารถแก้ปัญหาให้กับนักศึกษาย่างตรงจุดที่สุด

บุคคิม มีสิทธ (2527 : 6) กล่าวว่า การนิเทศเป็นรายบุคคล เป็นการนิเทศตัวต่อตัว ทั้งนี้เป็นรายผู้รับการนิเทศไม่มีคุณค่าใหม่เหมือนผู้อื่น และบางทีก็ไม่อยากให้ผู้อื่นล่วงรู้เรื่องของตน หรือบางครั้งผู้รับการนิเทศต้องการจะให้ผู้อื่นเทศช่วยเหลือตนเองเป็นกรณีพิเศษ การนิเทศเป็นรายบุคคลนั้น อาจจะทำการนิเทศได้ดังนี้

1. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน
2. การปรึกษาหารือหรือสัมภาษณ์
3. การแสดงการสอนในชั้นเรียน
4. การแนะนำหนังสือไลอาน
5. การช่วยครูเลือกสื่อการสอน
6. การแก้ปัญหาเฉพาะราย

กัวนิเน เจ ไมเนอร์ (Gwynn J. Minor 1961 : 326 - 344) กล่าวถึงการนิเทศเป็นรายบุคคลสอดคล้องกับ โรส แอล นิกเลีย์ และ เอ็น กีน อีวานส์ (Rose L. Neagley and N. Dean Evans 1970 : 6) ว่า การนิเทศเป็นรายบุคคลอาจกระทำได้คือ การสังเกตการสอนในชั้นเรียน การทดลองในห้องเรียน การปรึกษาหารือ การพาไปเยี่ยมเยียนและสังเกตการสอน การช่วยเลือกสื่อการเรียนการสอน การประเมินผลตนเอง

สำนักงานศึกษาพิเศษและผู้อำนวยการสอนแห่งสหรัฐอเมริกา (Department of Supervision and Directors of Instruction 1940 : 328 - 349) ได้รายงานเกี่ยวกับวิธีการที่นิยมใช้ในการนิเทศมีดังนี้

1. การประชุม ได้แก่การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรการประชุมประจำเดือน การประชุมปฏิบัติการ การพิจารณาเป็นหมู่และเป็นกลุ่ม การสัมมนา การทำงานในรูปแบบการพิจารณาหาเหตุผลหลักสูตร การทดลองและวิจัย การประชุมตั้งกล่าวนำมีการวางแผนและดำเนินการอย่างถี่ถ้วนจะช่วยให้เกิดบรรยากาศแห่งความร่วมมือในการทำงานและมุ่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนด้วย

2. การเยี่ยมเพื่อนิเทศ ผู้นิเทศจะต้องศึกษาเกี่ยวกับสภาพการเรียนทั้งหมดด้วย และให้ความสนใจเกี่ยวกับองค์ประกอบที่จะส่งผลต่อการเจริญเติบโตของนักเรียนทั้งหมดด้วย

3. จัดป้ายนิเทศด้านอาชีพ การจัดป้ายนิเทศจัดทำโดยผู้ที่ถูกแต่งตั้งให้ทำหน้าที่นิเทศ ถ้าป้ายนิเทศเหล่านั้นจัดทำโดยครูก็มีความหมายยิ่งขึ้น ป้ายนิเทศเหล่านั้นจะสื่อความหมายให้ทราบเกี่ยวกับสรุปผลการวิจัยต่าง ๆ การวิเคราะห์เกี่ยวกับผลการประชุมเกี่ยวกับผลการประชุมเกี่ยวกับอาชีพและพัฒนาเกี่ยวกับวิชาการด้านต่าง ๆ

4. ห้องสมุดวิชาชีพ จะเป็นแหล่งให้ข่าวสารต่าง ๆ นอกจากจะเป็นเครื่องช่วยให้เกิดความพึงพอใจในแต่ละบุคคลแล้ว หนังสือต่าง ๆ ยังจะให้แนวคิดต่าง ๆ แก่ครูด้วย

5. ศูนย์วัสดุหรือห้องทดลองเกี่ยวกับหลักสูตรจะเป็นแหล่งแนะนำเกี่ยวกับการสอน ตัวอย่างวัสดุและเทคโนโลยีต่าง ๆ

ค. เทคนิคการนิเทศการฝึกสอน "เทคนิค" หมายความว่าศิลปะเฉพาะวิชานั้น ๆ เทคนิคการนิเทศจึงหมายความว่า ศิลปะในการที่จะชี้แจงหรือแสดง (ยุพิน พิพิธกุล 2527 : 6)

วิทยาลัยครูเทพสตรี (2519 : 6 - 7) ได้เสนอแนะแนวทางในการนิเทศไว้ว่า

1. อาจารย์นิเทศจะต้องนัดหมายกับนักศึกษาฝึกสอนล่วงหน้าว่าจะนิเทศการสอนวันใด
2. อาจารย์นิเทศควรไปนิเทศให้ตรงตามเวลาที่นัดหมาย
3. ในการนิเทศการสอนทุกครั้งควรรหาโอกาสได้พบปะคุยกับครูพี่เลี้ยง ครูใหญ่ เพื่อจะได้ทราบเรื่องราวและปัญหาของนักศึกษาฝึกสอนหรือหาทางที่จะช่วยเหลือให้การปรับปรุงการสอนของนักศึกษาฝึกสอน
4. อาจารย์นิเทศควรรหาโอกาสประชุมนักศึกษาฝึกสอนเพื่อ เสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ
5. อาจารย์นิเทศควรรใช้เทคนิคและวิธีการนิเทศที่จะทำให้ นักศึกษาฝึกสอน เกิดความรู้สึกลอยมรับและ เกิดเจตคติที่ดีต่อการฝึกสอน:

6. การนิเทศของอาจารย์นิเทศก์ควรเป็นไปในลักษณะที่เป็นการให้คำปรึกษา เพื่อให้นักศึกษาเกิดความอบอุ่นและเกิดความมั่นใจในตนเองในการปฏิบัติการสอน

7. อาจารย์นิเทศก์จะต้องจัดให้มีการสัมมนาในระหว่างการฝึกสอนโดยจัดทำเป็นกลุ่มโรงเรียนฝึกสอนหรือกลุ่มสายการนิเทศ

วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช (2520 : 31) ได้เสนอแนวทางในการนิเทศไว้ดังนี้

1. สังเกตการสอนของนักศึกษาโดยทั่วถึง ขอเสนอแนะใด ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้เขียนไว้ในบันทึกการสอนเมื่อสังเกตการสอนแต่ละครั้ง
2. แนะนำทักษะของความเป็นครูให้แจ่มแจ้ง เพื่อให้นักศึกษาได้ทราบก่อนที่จะสอนหรือหลังการสอน เช่น ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการเร้าความสนใจ ฯลฯ
3. ตรวจสอบบันทึกการสอนของนักศึกษาฝึกสอนให้คำแนะนำช่วยเหลือ
4. แนะนำวิธีทำอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับบทเรียนที่สอน
5. สาธิตหรืออธิบายกระบวนการสอนต่าง ๆ

ยุพิน พิพิธกุล (2527 : 6 - 13) ได้กล่าวถึงเทคนิคการนิเทศในเรื่องที่สำคัญและสามารถนำมาเป็นแนวปฏิบัติในการนิเทศการฝึกสอนได้ดังนี้

1. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน จะต้องมีการตกลงกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศเสียก่อนและอาจดำเนินการนิเทศดังนี้
 - 1.1 สสำรวจดูว่าผู้สอนทำงานไปถึงไหน กำลังทำอะไร เพื่อผู้นิเทศจะได้เตรียมศึกษาบทเรียนและเลือกวิธีการสอนที่จะไปนิเทศได้ถูกต้อง
 - 1.2 วางโครงการล่วงหน้าก่อนจะไปเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน เพื่อกระตุ้นผู้สอนให้ปรับปรุงการสอนของตน และควรนิเทศเฉพาะเรื่องที่กำหนดให้ อย่าใช้วิธีการนิเทศแบบนี้บ่อยจนเกินไปหากมิได้วางโครงการไว้
 - 1.3 ผู้นิเทศควรไปตรงเวลาการเดินเข้าไปในห้องขณะที่มีการเรียนการสอนอยู่ จะทำให้ทั้งครูและนักเรียนเสียสมาธิ

1.4 ผู้นิเทศควรบันทึกการสังเกตการสอนอย่างไม่เป็นทางการ อย่างนั่งจ้อง และจดทุกอิริยาบถ ถ้าสอนผิดไม่ควรพูดตัดบท นั่งสังเกตเงียบ ๆ และชี้แจงหลังจากที่สอนจบแล้ว นอกจากนี้ต้องหาเทคนิคในการแก้ไข สร้างเจตคติที่ดีในการนิเทศให้แก่ผู้รับการนิเทศ และให้เข้าใจจุดประสงค์ในการนิเทศ

1.5 ในขณะที่สังเกตการสอนอย่าทำให้นักเรียนและครูเกิดความเครียด ควรนั่งในที่ซึ่งสามารถสังเกตครูและนักเรียนได้ชัดเจน อย่างนั่งในที่ซึ่งจะก่อให้เกิดความสนใจเป็นพิเศษ ถ้าจะออกจากชั้นเรียนก่อนจบบทเรียนควรแจ่มแจ้งให้ครูทราบล่วงหน้า

1.6 วิเคราะห์ผลการสังเกตการสอน แล้วนำมาชี้แจงหรือปรึกษาแต่ข้อสำคัญคือพยายามหาข้อดีและให้กำลังใจก่อนแล้วจึงค่อยแก้ไขข้อบกพร่องที่มีภายหลัง เรื่องนี้ผู้นิเทศจะต้องใช้มนุษยสัมพันธ์และวาทะศิลป์ อย่าพยายามตำหนิผู้รับการนิเทศ ควรจะชี้แจงและให้กำลังใจ

2. การแนะนำเป็นรายบุคคล ควรกระทำดังนี้ ควรศึกษาข้อมูลและปัญหาของนักศึกษา ก่อน การพบปะเพื่อให้คำแนะนำควรทำอย่างเป็นกันเอง หาข้อดีมายกย่องชมเชย ก่อนการแนะนำ พยายามเชื่อมโยงคำแนะนำให้เข้ากับหลักการเรียนการสอนที่ถูกต้อง ถ้าไม่ทราบอย่าตอบผิด ๆ ควรหาคำตอบมาเสนอแนะภายหลังบันทึกการพบปะและการแนะนำทุกครั้งอย่างระมัดระวังตลอดทั้งถือ เป็นความลับระหว่างบุคคล

3. การแสดงการสอน ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศจะต้องเตรียมตัวให้พร้อมเสมอ ในเนื้อหาขอบข่ายที่ตนรับผิดชอบ เพราะอาจจะเกิดปัญหาต่อนักศึกษาต้องการให้แสดงการสอนทันทีทันใด นอกจากนี้ผู้นิเทศควรจะมีคุณภาพเป็นผู้นำทางด้านวิชาการให้กับนักศึกษาผู้มีความสามารถ เพื่อจะได้ช่วยนิเทศให้กับเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน

4. การช่วยนักศึกษาเลือกใช้สื่อการสอน เนื่องจากสภาพและขนาดของโรงเรียนแตกต่างกัน การนิเทศจึงต้องดูให้เหมาะสม อาจารย์นิเทศก็ควรจะช่วยนักศึกษาเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน ตามสภาพความพร้อมของโรงเรียน อาจจะได้จากสิ่งแวดล้อมสิ่งเหลือใช้ กระตุ้นให้รู้จักสะสมสื่อการเรียนการสอนและปรับปรุงให้เหมาะสมอยู่เสมอ ตลอดทั้งกระตุ้นให้รู้จักใช้ห้องสมุดเพื่อประโยชน์ในการค้นคว้า

5. การนิเทศโดยใช้เอกสาร สามารถกระทำได้โดย บอกแหล่งวิชาการที่สามารถติดต่อขอเอกสารได้ จัดเอกสารตรงกับความต้องการของนักศึกษาฝึกสอนและเอกสารที่เป็นเรื่องของความก้าวหน้าใหม่ ๆ เกี่ยวกับวิชานั้น ๆ หรือในอาชีพครู จัดตอบปัญหาตามที่นักศึกษาฝึกสอนถาม

6. การจัดอบรมสัมมนาและปฏิบัติการ ควรมีการวางแผนและโครงการอย่างชัดเจน สํารวจความต้องการและปัญหาของผู้รับการนิเทศ เลือกสรรวิทยากรที่เหมาะสม จึงจะทำให้การนิเทศโดยวิธีนี้ประสบผลสำเร็จ

ง. ทักษะในการนิเทศ

ผู้ที่ทำหน้าที่ในการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับทักษะต่าง ๆ ในการนิเทศ ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินการนิเทศการฝึกสอนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

คิมบอลล์ วายส์ (Kimball Wiles 1955 : 18 - 26) ได้กล่าวว่า ผู้นิเทศจำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐานในการนิเทศ 5 ประการคือ

- ทักษะในด้านความเป็นผู้นำ
- ทักษะในด้านมนุษยสัมพันธ์
- ทักษะในด้านกระบวนการหมุ่พวก
- ทักษะในด้านการบริหารงานบุคคล
- ทักษะในด้านการประเมินผล

นอกจากทักษะพื้นฐานที่จำเป็น 5 ประการนี้แล้วยังมีทักษะอื่น ๆ ที่ทำให้การนิเทศการฝึกสอนประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพดังเช่น ยูพิน นีพ็อกกุล (2527 : 31) ได้เสนอไว้สรุปได้ดังนี้

- การเขียน เพราะจะต้องเขียนข้อเสนอแนะ ทำเอกสารให้แก่ผู้รับการนิเทศ

- การฟังและการพูด เพราะจะต้องมีการตอบสนองและเกี่ยวกับปัญหาค้นต่าง ๆ จึงต้องรู้จักฟังและพูดอย่างเข้าใจตรงกันทั้งสองฝ่าย
- การสังเกต เพราะจะสามารถนิเทศได้อย่างตรงจุด
- การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะจะต้องพยายามนึกอยู่เสมอว่าถ้าตนเป็นผู้รับการนิเทศบ้างจะเป็นอย่างไร
- การวินิจฉัย ต้องสามารถตัดสินใจว่า สิ่งใดผิดหรือถูกอย่างไร สิ่งใดสามารถนำไปเป็นประโยชน์สำหรับการนิเทศได้
- การสังเคราะห์ จะต้องรู้จักรวบรวมความรู้ทั้งหลายเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างมโนคติในการนิเทศ
- การมองเห็นภาพ จะต้องมองเห็นการเคลื่อนไหวและเห็นแนวทางในการนิเทศ
- การวิเคราะห์ จะต้องรู้แยกแยะดูว่า ผลที่เกิดขึ้นมาจากเหตุอะไรจะได้มองเห็นสภาพที่แท้จริงอันเป็นแนวทางในการนิเทศ

จ. เครื่องมือที่ใช้ประกอบการนิเทศการฝึกสอน

การนิเทศการฝึกสอนนอกจากจะใช้เทคนิคและทักษะต่าง ๆ ที่เสนอไว้ในตอนต้นแล้วนั้น ยังจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์หลายอย่างเพื่อช่วยให้ผู้นิเทศสามารถประเมิณผล การฝึกสอนได้ถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ก็มักจะฝึกสอนยังใช้ทราบขอบบพร่อง และยอมรับการประเมิณผลนั้นโดยไม่ว่าผู้นิเทศมีอคติต่อตนแล้วสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไข ขอบบพร่องเหล่านั้นได้ เครื่องมือนั้นได้แก่

1. แบบวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจา เป็นการสังเกตพฤติกรรมอย่างมีระบบว่าทั้งครูและนักเรียนมีพฤติกรรมอย่างไรบ้าง (บุญเลิศ แสนศักดิ์ 2526 : 28) ซึ่งใช้วิธีสังเกตและบันทึก เช่น แบบวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาของ เนด เอ เฟลนเตอร์ส แบบวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาของ โอเบอร์ เครื่องมือวัดพฤติกรรมทางวาจาของมอร์ค เป็นต้น (สันต์ บำรุงธรรม 2526 : 105)

2. เครื่องมือวัดพฤติกรรมการเรียนการสอน เป็นเครื่องมือที่ใช้สังเกตพฤติกรรมได้หลายด้าน เช่น เครื่องมือ OSCAR II (สันต์ บำรุงธรรม 2526 : 105)
 3. เครื่องบันทึกเสียง ใช้ในการประเมินผลพฤติกรรมทางวาจา ซึ่งจะทำให้ นักศึกษาฝึกสอนทราบถึงการใช้คำพูด การใช้คำถาม การใช้ภาษาไทยของตนเอง ซึ่ง ทำให้การแก้ไขปรับปรุงเป็นไปได้อย่างถูกต้องและชัดเจน
 4. ใช้เทปบันทึกภาพ วิธีนี้นักศึกษาจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นพฤติกรรมของตนที่ แสดงออกจากอากัปกริยา สีหน้า การแสดงออกทุกรายบท ตลอดจนคำพูดซึ่งสามารถ ใช้ประกอบในการวิเคราะห์การสอนของนักศึกษาฝึกสอนได้ (บุญเลิศ แสนศักดิ์ 2526 : 28)
- สำหรับเครื่องมือที่ใช้ประกอบการนิเทศชั้น สถาบันหรืออาจารย์นิเทศก์อาจจะ สร้างขึ้นเองได้โดยอาศัยความรู้และความเหมาะสมตามสถานการณ์เพื่อช่วยการนิเทศการฝึกสอน ให้มีคุณภาพ

ด. ขวัญกับการนิเทศ

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 680) กล่าวว่า ขวัญ โดยปริยายหมายถึงยอดกำลังใจและยุพิน พิพิธกุล (2527 : 18) กล่าวว่าในการทำงานใด ๆ ก็ตามเราต้องการกำลังใจเพราะถ้าเมื่อเราทำงานแล้วขวัญดีเราก็อยากจะทำงานนั้นต่อไป ในการนิเทศนั้นถ้าผู้รับการนิเทศไม่มีกำลังใจแล้วย่อมจะเกิดความเบื่อหน่ายไม่มีความพยายามในการปรับปรุงตนเอง ดังนั้นอาจารย์นิเทศก์จะต้องเรียนรู้วิธีการสร้างขวัญให้กับ นักศึกษาฝึกสอน ซึ่งจะเป็นการสร้างแรงจูงใจ กำลังใจให้กับนักศึกษาได้มีความมั่นใจในตนเอง พยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง ซึ่งจะทำให้การนิเทศมีความหมายและ ประสพผลสำเร็จ สิ่งที่จะทำให้ให้นักศึกษามีขวัญดีขึ้นนั้นมืองค์ประกอบหลายอย่างเช่น การยอมรับนับถือ ความสำเร็จ ความสัมพันธ์แบบกัมกับเอง การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการทำงาน การนิเทศที่มีประสิทธิภาพ ความอบอุ่นในการทำงานเป็นต้น

๕. ธรรมกับผู้นิเทศ

การนิเทศการฝึกสอนนั้นอาจารย์นิเทศก์จำเป็นต้องมีธรรมสำหรับการสร้างมนุษยสัมพันธ์ การทำให้เป็นกลาง ไม่มีอคติ ซึ่งจะทำได้การนิเทศการฝึกสอนประสบผลตามจุดมุ่งหมาย

ยูนิท พิธีฤกษ์ (2527 : 20 - 22) ได้กล่าวถึงธรรมสำหรับผู้นิเทศไว้หลายอย่างเช่น อภินิหาร อุปมา จิตกัม เหวใจเขามาใส่ใจเรา พรหมวิหาร 4 ซึ่งได้แก่ เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา หัวใจมักปราศอยู่ใต้แก่ สุ จี ปุ ลิ เป็นต้น

๖. การเตรียมตัวเพื่อการนิเทศการฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์

ผู้นิเทศการฝึกสอนนอกจากมีความรู้ในเรื่องการนิเทศทั่วไปแล้วจะต้องมีความรอบรู้ และมีความสามารถในกระบวนการเรียนการสอนวิชาเฉพาะที่จะนิเทศด้วยผู้นิเทศการฝึกสอน คณิตศาสตร์จึงต้องเตรียมตัวไปตามกระบวนการการเริ่มการสอนวิชาคณิตศาสตร์ นอกเหนือจากความรู้ในการนิเทศการฝึกสอน

ยูนิท พิธีฤกษ์ (2527 : 104 - 112) ได้เสนอแนะสำหรับผู้นิเทศการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งสามารถที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของอาจารย์ที่นิเทศการฝึกสอนได้โดยกล่าวไว้ว่า จะต้องเตรียมตัวให้พร้อมและมีความรู้ในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ด้านวิชาการ ผู้นิเทศจะต้องเตรียมพื้นฐานทางด้านวิชาการดังต่อไปนี้

1) ด้านวิชาการทั่วไป ผู้นิเทศจะต้องมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับวิชาการเหล่านี้ คือ การบริหาร จิตวิทยา การนิเทศ การแนะแนว โสตร์ศึกษา การวัดและการประเมินผลวิธีการสอนการใช้ของสมุด และการวิจัย

2) ด้านเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ ผู้นิเทศเองมีความรู้อย่างลึกซึ้งก่อนที่จะสอนการนิเทศ มีความรู้พื้นฐานทางคณิตศาสตร์เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการใ้ยกกันกว่าเพิ่มเติมต่อไปได้

2. ภาวะหลักผู้รู้ ผู้มีเทศจะต้องศึกษาหลักผู้รู้อย่างต่อเนื่อง ในด้านหลักผู้รู้
นั้นการจะมีความรู้อย่างนี้-

- 1) เขาใจชอบขำขันเห็นเหตุหลักผู้รู้อย่างต่อเนื่องเพื่อจะได้นี้เหตุอย่างถูกต้อง
 - 2) เขาใจความหมายของหลักผู้รู้ ทั้งหลักการจดหมายเหตุและโครงสร้าง
 - 3) สามารถตีความ จดหมายเหตุของหลักผู้รู้และจุดประสงค์เฉพาะวิชา
- คณิตศาสตร์ที่เขียนไว้ในหนังสือเนื้อหาของหลักผู้รู้ ออกเป็นเหตุการณ์ที่ปฏิบัติได้ สิ่งเรื่องนี้
ส่วนมากเราจะเคยกัน ผู้มีเทศจะต้องสามารถทำได้ แต่การจะตีความได้นั้นผู้มีเทศจะต้องเป็น
ผู้รอบรู้ในทางวิธีการสอน เทคนิคการสอน การเลือกใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล
ทดลองรู้อัจฉกิจกิจกรรมการเริ่มการสอนให้สื่อทดลองกับ เนื้อหา
- 4) รู้จักวิธีการปรับสภาพหลักผู้รู้ไม่สอดคล้องกับสภาพวางกองการของ
ท้องถิ่น
 - 5) เขาใจหลักผู้รู้ปัจจุบันและเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียได้
 - 6) รู้จักลำดับ เนื้อหาของหลักผู้รู้ให้สอดคล้องกับวิธีการสอน ไม่จำเป็น

ที่จะต้องมีภาระนั่งส้อมแบบ เรียบตลอดไป

3. ความรับผิดชอบ ผู้มีเทศจะต้องทำงานเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย
ทั้งผู้ร่วมงานและนักศึกษา ผู้มีเทศจะต้องพยายามให้ผู้ร่วมงานทำงานอย่างเต็มที่หนึ่งใจเกี่ยว
กันเพื่อให้เกิดผลดีร่วมกัน ทั้งนี้ผู้มีเทศควรจะได้คำนึงถึงเรื่องต่าง ๆ เช่น รู้จักสร้าง
แรงจูงใจให้กับผู้ร่วมงานหรือผู้รับภาระมีเทศ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ยอมรับและเข้าใจ
ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ตลอดจนการวางตัวให้เป็นกลางในทุกเรื่องและมีความยุติธรรม

4. ความเจตจำนงของผู้มีเทศ เจตคติของผู้มีเทศนั้น นับว่าเป็นเรื่องสำคัญ
อย่างมากในการมี ทัศนคติ ผู้มีเทศที่มีแนวคิดต่อการมีเทศไม่เต็มใจก็ย่อมทำให้งานไม่ประสบผลเท่าที่ควร
ดังนั้นผู้มีเทศวิชาคณิตศาสตร์จะต้องเกิดความรักในอาชีพของตน มีศรัทธาที่จะมีเทศด้วยความ
จริงใจและเต็มที่ เมื่อตนเกิดศรัทธาแล้วก็จะเต็มแรงจูงใจได้ให้หาความรู้มาเพิ่มเติม

เพื่อให้นักเรียนมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

5. การกำหนดยุทธศาสตร์ เรื่องนี้ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการเตรียมตัว
ให้นักเรียนที่จะต้องศึกษาในเรื่อง

1. จุดประสงค์ของการสอนวิชาคณิตศาสตร์
2. วิธีการสอนและเทคนิคการสอนวิชาคณิตศาสตร์
3. ทักษะการสอนวิชาคณิตศาสตร์
4. สื่อการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์และการเลือกสื่อ
5. การวัดผลและประเมินผลวิชาคณิตศาสตร์

จากความคิดเห็นในตาราง ข. นี้จะแจ้งสรุปได้ว่า อาจารย์นิเทศก์การฝึกสอน
วิชาคณิตศาสตร์ต่างฝ่ายสถาบันและฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนนั้นควรมีสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ
ดังนี้

1. สมรรถภาพด้านวิชาการ ซึ่งจะประกอบไปด้วย
 - 1.1 ความเข้าใจในตามหลักผู้ครุคณิตศาสตร์ทุกระดับ
 - 1.2 มีความรู้ในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ในระดับที่ทำกรนิเทศอย่างลึกซึ้ง
และกว้างขวาง
 - 1.3 มีความเข้าใจในปรัชญาการสอนหลักการสอน วิธีการสอน ตลอดจน
เทคนิคในการสอนวิชาคณิตศาสตร์
 - 1.4 มีความรู้ความเข้าใจใน เรื่องสื่อการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์
 - 1.5 มีความเข้าใจในตามการวัดผลและประเมินผลวิชาคณิตศาสตร์
 - 1.6 มีความสนใจในการที่จะค้นคว้าผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ
สอนวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่เสมอ
 - 1.7 มีความเข้าใจในทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน
 - 1.8 มีความเข้าใจในตามการนิเทศการฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์

2. สมรรถภาพด้านการปฏิบัติงานนิเทศการฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์

- 2.1 มีความสามารถในการปฏิบัติงานนิเทศทั่วไป
- 2.2 มีความสามารถในการนิเทศการฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์
- 2.3 มีความสามารถในการสังเกตการสอน
- 2.4 มีความสามารถในการนิเทศช่วยวจาและการเขียนข้อเสนอแนะ
- 2.5 มีความสามารถในการนิเทศก่อนการฝึกสอน ระหว่างการฝึกสอน และ หลังการฝึกสอน
- 2.6 มีความสามารถในการประเมินผลการฝึกสอน

3. สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์

- 3.1 มีความสามารถในการสำรวจและฝึกตนเองให้เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ในทุก ๆ ด้าน
- 3.2 มีความสามารถในการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับนักศึกษาฝึกสอน

อาจารย์นิเทศกับการนิเทศการฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์

อาจารย์นิเทศหมายถึงอาจารย์จากวิทยาลัยครูหรือสถาบันที่ส่งนักศึกษาไปฝึกสอน ซึ่งใคร่บ่มอบหมายให้เป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ ทางด้านการฝึกสอนแก่นักศึกษาและโรงเรียน ฝึกสอนตลอดจนเป็นผู้ประสานงานระหว่าง สถาบันที่ส่งนักศึกษาไปฝึกสอนกับโรงเรียนและชุมชน

คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2521 : 7) ได้ให้ความหมายของ อาจารย์นิเทศกว่า คือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้แทนของคณะครุศาสตร์ออกไปดูการฝึกสอน ของนิสิตฝึกสอน มีหน้าที่นิเทศ แนะนำและให้คำปรึกษาแก่นิสิตทุกด้าน ขณะเดียวกันก็เป็น ผู้ประสานงานระหว่างโรงเรียนฝึกสอนกับคณะครุศาสตร์ด้วย

1. บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์นิเทศ

วิทยาลัยครูลำปาง (2517 : 49 - 50) ได้แบ่งหน้าที่ของอาจารย์นิเทศไว้ 2 ส่วนคือ

1. หน้าที่ทั่วไป อันเกี่ยวกับการติดต่อประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน การจัดสวัสดิการให้แก่นักศึกษาฝึกสอน และการประชาสัมพันธ์ให้อาจารย์ในวิทยาลัยครูและผู้เกี่ยวข้องทราบเกี่ยวกับสถิติ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการศึกษาในท้องถิ่น

2. หน้าที่พิเศษการสอน อันเกี่ยวกับการสังเกตการสอนของนักศึกษาฝึกสอน เพื่อให้ขอแนะนำและประเมินผลการฝึกสอน ตลอดจนการตรวจ แนะนำการทำบันทึกการสอน และโครงการสอน

กรมการฝึกครู (2525 : 66) ได้กล่าวถึงหน้าที่รับผิดชอบของอาจารย์พิเศษไว้ 2 หน้าที่คือ หน้าที่ทั่วไปและหน้าที่พิเศษการสอน ในส่วนที่เป็นหน้าที่การนิเทศการสอนนั้น ได้กล่าวถึงหน้าที่ไว้ดังนี้

1. ให้ความช่วยเหลือเหลือนักศึกษาในด้านการสอน การปกครองชั้น การจัดห้องเรียน การจัดกิจกรรมและการบริการทางวิชาการแก่ชุมชน

2. สังเกตการสอนของนักศึกษาและช่วยเหลือให้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการสอน

3. แนะนำนักศึกษาเกี่ยวกับ การจัดหา การเลือก การทำและการใช้สื่อการเรียน ตลอดจนวิทยาการต่าง ๆ

4. ตรวจ แนะนำ การทำกำหนดการสอนหรือโครงการสอนและทำบันทึกการสอน

5. วัดผลและประเมินผลการฝึกสอนของนักศึกษา

6. แนะนำระเบียบปฏิบัติราชการและวินัยครู

7. เป็นวิทยากรให้แก่อาจารย์ที่เลี้ยงและนักศึกษา

8. จัดปฐมนิเทศเพื่อเตรียมตัวนักศึกษาให้พร้อมที่จะออกไปปฏิบัติงาน

ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

9. จัดสัมมนาแก่นักศึกษาอาจารย์ที่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียนฝึกสอน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

10. สาธิตการสอนเพื่อปรับปรุงคุณภาพของการสอน
11. แนะนำนักศึกษาฝึกสอน อาจารย์พี่เลี้ยงและผู้บริหารโรงเรียน ในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในงานด้านต่าง ๆ
12. แลกเปลี่ยนนโยบายและชี้แจงข้อสงสัยเกี่ยวกับงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
13. รับทราบปัญหา ปรีกษาหารือ และร่วมวางแผนกับทางโรงเรียนฝึกสอน และผู้เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขและพัฒนาางานด้านต่าง ๆ ของนักศึกษา

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2519 : 109 - 114) ได้กล่าวว่าอาจารย์นิเทศก์มีบทบาทอยู่ 3 อย่างคือ

1. บทบาทในฐานะที่เป็นนักประชาสัมพันธ์ของสถาบันผลิตครู
2. บทบาทในด้านเป็นผู้นิเทศงานทางด้านวิชาการแก่นิสิตหรือนักศึกษาฝึกสอน
3. บทบาทของผู้ร่วมงานหรือประสานงาน

มหาวิทยาลัยแห่งรัฐอินเดียนา (1974 : 25 - 27) กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์นิเทศก์สรุปได้ว่า อาจารย์นิเทศก์มีบทบาทในการไปเยี่ยมนักศึกษาเพื่อสังเกตการสอนในชั้นเรียน และควรได้ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาฝึกสอน หรืออาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนเป็นการส่วนตัว หรือมีการประชุมปรึกษาแบบสามทาง (Three-Way Conference)

ดังนั้นอาจารย์นิเทศก์ที่นิเทศการฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์จึงต้องทำหน้าที่ 2 ประการคือ ประการที่หนึ่งจะต้องทำหน้าที่นิเทศทั่วไปในส่วนที่ได้รับมอบหมายจากสถาบัน หรือหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ประการที่สองซึ่งถือเป็นงานหลักคือการนิเทศการฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์

ยุพิน พิพิธกุล (2527 : 231 - 246) ได้เสนอแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ในการนิเทศการฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์ สรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาหาความรู้เนื้อหาเฉพาะ วิธีการสอน วิธีการนิเทศอย่างถูกต้องแท้
2. ศึกษาประวัติย่อของนิสิตฝึกสอน เพื่อทราบสถานภาพทั่วไป

3. เมื่อปฏิบัติหน้าที่ในการนิเทศจะต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับนักศึกษาฝึกสอนในเรื่องของการนิเทศ และคำนึงถึงหลักการ ทักษะ เทคนิคในการนิเทศ สามารถนำมาใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่น การสังเกตการสอน การจดบันทึกการนิเทศ การจัดเวลาในการนิเทศ

4. ศึกษาเรื่องที่จะทำให้การนิเทศมีประสิทธิภาพ เช่น การเขียนข้อเสนอแนะ การประเมินผลการสอนประจำวัน การใช้แบบบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอน แบบสอบ-แสดงการสอน เป็นต้น

5. ศึกษาวิธีการช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอน วิธีการประชุมนิสิตฝึกสอนที่อยู่ในความดูแล การประสานงานกับทางโรงเรียนฝึกสอน และอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน และวิธีประเมินผลการนิเทศตนเอง

2. คุณสมบัติของอาจารย์นิเทศก์

กรมการฝึกหัดครู (2525 : 65) กล่าวถึงคุณสมบัติของอาจารย์นิเทศก์ไว้ดังนี้

1. เป็นผู้มีความศรัทธาในงานนิเทศ
2. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความยุติธรรม
3. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต
4. เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักจิตวิทยาที่ใช้ในการนิเทศ
5. เป็นผู้ที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นได้
6. เป็นผู้ที่มีความใจกว้างพอที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้
7. เป็นผู้ที่มีความรู้ในงานนิเทศเป็นอย่างดี
8. เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการสอนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษามาแล้วรวมทั้งสามารถสาธิตการสอนได้
9. เป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะและความประพฤติเหมาะสมเป็นตัวอย่างที่ดี และก่อให้เกิดความศรัทธาแก่ผู้พบเห็น

10. เป็นผู้รู้จักปรับปรุงตนเองให้ทันต่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และ
นวัตกรรมทางการศึกษาอยู่เสมอ

คุณ พิพิธกุล (2527 : 231) กล่าวถึงคุณสมบัติของอาจารย์เทคนิควัยเกษียณ

1. เป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการเชิงปฏิบัติ
2. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอน
3. เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี
4. เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี
5. เป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศ
6. เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง มีคุณธรรมและน้ำใจ

จากข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของอาจารย์เทคนิควัยเกษียณ สรุปได้ว่า
คุณสมบัติของอาจารย์เทคนิคการฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์ควรจะมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้ความสามารถเชิงปฏิบัติการในด้านการนิเทศการฝึกสอน
วิชาคณิตศาสตร์ทุก ๆ ด้าน
 2. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในระดับที่ทำกรนิเทศ
การฝึกสอน
 3. เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ บุคลิกภาพ เจตคติต่อการนิเทศ มีความประพฤติ
ที่ดี ตลอดทั้งมีคุณธรรมและความยุติธรรมมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่
 4. มีความกระตือรือร้น หมั่นปรับปรุงตัวเองให้ก้าวหน้าทางวิชาการอยู่เสมอ
- อาจารย์เทคนิคฝ่ายโรงเรียนกับการฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์

อาจารย์เทคนิคฝ่ายโรงเรียนหรือครู - อาจารย์ที่เลี้ยง หมายถึงอาจารย์ประจำชั้น
หรือประจำวิชาในโรงเรียนที่นักศึกษาไปฝึกสอนซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เพราะ
เป็นผู้ใกล้ชิดกับนักศึกษาฝึกสอนตลอดเวลา ต้องเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นอาจารย์เทคนิคประจำตัว
นักศึกษาทุก ๆ ด้าน ถ้านักศึกษาได้รับการนิเทศจากอาจารย์เทคนิคฝ่ายโรงเรียนที่ดี

มีความสามารถยอมจะทำให้นักศึกษาประสบผลสำเร็จในการฝึกสอนซึ่งจะเป็นการสร้างครู
 ศึกษาศาสตร์ที่ดีในอนาคต อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนที่นิเทศการฝึกสอนวิชาศึกษาศาสตร์
 จึงนับว่าเป็นผู้มีควมสำคัญอย่างยิ่งต่อการนิเทศการฝึกสอนวิชาศึกษาศาสตร์

จอห์น ยู ไมเคิลลิส และดุมัส อี (John U. Michaelis, and Dumas E.
 1960 : 13) กล่าวว่า อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนเป็นเหมือนกุญแจดอกสำคัญของโครง-
 การฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนอาจช่วยให้นักศึกษาเป็นครูที่มีความสามารถที่ดีได้
 ถ้านักศึกษาฝึกสอนร่วมมือกับอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนอย่างใกล้ชิด

จากการวิจัยของเอควิน พอล คูลาวิช (Edwin Paul Kulawice 1971 : 821- A)
 พบว่าอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนมีผลต่อการทำให้นักศึกษาฝึกสอนเปลี่ยนความเข้าใจในเรื่อง
 การนิเทศการฝึกสอนและทัศนคติที่มีต่อการสอน และให้ข้อคิดว่าการเลือกโรงเรียนฝึกสอน
 สิ่งหนึ่งที่ควรคำนึงคือ ถ้าอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนมีความสามารถและชำนาญในการสอน
 นักเรียน และมีหน้าที่นิเทศนักศึกษาฝึกสอน ย่อมมีผลทำให้นักศึกษาฝึกสอนมีทัศนคติที่ดีต่อการสอน
 ไม่มากนัก

1. บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน

หวงรัตน์ ไชยศิริและคณะ (2520 : 7) ได้กล่าวถึงบทบาทอาจารย์
 นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนไว้ 3 ด้านคือ

1. บทบาทด้านประชาสัมพันธ์
2. บทบาทในฐานะเป็นผู้นิเทศงานทางวิชาการ
3. บทบาทในฐานะเป็นผู้ร่วมทำงานและประสานงาน

ละเมียด ถิมอักษร (2500 : 2 - 4) กล่าวถึงหน้าที่อาจารย์นิเทศก์
 ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนสรุปได้ดังนี้

1. ให้การต้อนรับนักศึกษาฝึกสอนด้วยความเป็นมิตรและเห็นใจ ให้ความ
 ช่วยเหลือแนะนำทั้งในด้านการสอน การปกครอง การวางตัว ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่
 ครู ช่วยเหลือให้คุ้นเคยกับสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน

2. คู่มือการสอนของนักศึกษาฝึกสอนอย่างใกล้ชิด ช่วยเหลือแนะนำ
โครงเรื่องต่าง ๆ เช่น การเตรียมการสอน แหล่งและวิธีใช้สื่อการเรียนการสอน
การวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การปฏิบัติ
งานอื่นนอกจากการสอน

3. วิจารณ์การสอนพร้อมทั้งให้คำแนะนำและให้กำลังใจ ตลอดจนสวัสดิ
การสอนให้ดูเมื่อมีปัญหา ช่วยให้นักศึกษาสามารถพิจารณาแก้ไขตนเองและประเมินผลตนเองได้

กรมการฝึกหัดครู (2525 : 68) กล่าวถึงหน้าที่อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน
ฝึกสอนไว้ดังนี้

1. แนะนำนักศึกษาฝึกสอนแก่นักเรียนในชั้น
2. แนะนำให้นักศึกษาได้มีความเข้าใจสภาพการเรียนและปัญหาของนักเรียน
ตลอดจนการทำงานในชั้น
3. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สังเกตการสอนของตนเป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์
ก่อนจะลงมือสอนจริง
4. สวัสดิการสวณ แนะนำและกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนให้
นักศึกษาคูเป็นแบบอย่าง
5. ให้คำแนะนำแก่นักศึกษาเกี่ยวกับการทำกำหนดการสอนหรือโครงการสอน
บันทึกการสอนและงานประจำชั้น
6. สังเกตการสอนและการทำงานของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ไม่ปล่อย
ให้นักศึกษาสอนโดยลำพัง ช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องใหญ่ถูกต้องตามหลักการ เพื่อให้การสอน
ดำเนินไปโดยดี
7. ช่วยเหลือให้คำแนะนำนักศึกษาในด้านการจัดหา การเลือก การจัดทำ
และการใช้สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนแหล่งวิทยาการต่าง ๆ
8. ตรวจสอบบันทึกการสอนของนักศึกษา พร้อมกับเขียนข้อเสนอแนะลงในบันทึก
ล่วงหน้าเพื่อให้นักศึกษาได้ปรับปรุงแก้ไขก่อนลงมือสอน

9. ปรึกษาหารือและวางแผนร่วมกับอาจารย์นิเทศก์เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาคือ ความประพฤติ และงานด้านต่าง ๆ ของนักศึกษา
10. วัตถุประสงค์และประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา
11. เป็นตัวอย่างแก่นักศึกษาในการชักชวนประชาชนให้สนใจ และร่วมมือกับโรงเรียนในการพัฒนาโรงเรียนและท้องถิ่น
12. กระตุ้นและแนะนำนักศึกษาให้นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ
13. ให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้เหมาะสม

ยุพิน พิพิธกุล (2527 : 246 - 248) กล่าวถึงหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนสรุปไว้ว่า อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนจะต้องทำหน้าที่ดังนี้ ประมุขนิเทศนักศึกษาฝึกสอนใหม่ ศึกษาประวัติย่อของนักศึกษาฝึกสอน แสดงการสอนให้นักศึกษาฝึกสอนดูเป็นตัวอย่าง ตรวจสอบทิศทางการสอน สังเกตการสอน มอบหมายงานให้นักศึกษาฝึกสอนได้ลองปฏิบัติ ให้ความช่วยเหลือในกาต่าง ๆ เช่น การเตรียมสื่อการเรียนการสอน การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น การให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาฝึกสอน การแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะ การประเมินผลการฝึกสอน การกระทำตนเป็นตัวอย่าง และการประสานงานกับอาจารย์นิเทศก์

ฟลอเรนส์ บี สเตรทเมเยอร์ และมาร์กาเรต ลินด์ซีย์ (Florence B. Stratemeyer and Margaret Lindsey 1953 : 502) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนดังนี้

1. แนะนำนักศึกษาฝึกสอนในคานกิจกรรมต่าง ๆ ทุกวันในห้องเรียน
2. ทำการนิเทศการสอนร่วมกับอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายสถานันโดยแจ้งให้ทราบถึงการทำงานของนักศึกษาฝึกสอนและร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
3. ศึกษาหาความรู้และปรับปรุงการสอนของตนเองเสมอ
4. ศึกษาหลักสูตรทั่วไปของวิทยาลัยตลอดจนโครงการฝึกสอน เพื่อความเข้าใจ และมีความเชี่ยวชาญในการทำงานนิเทศการสอน

5. เสนอขอแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหลักสูตรของวิทยาลัย
6. ช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนได้มีประสบการณ์ในงานอาชีพครูทุก ๆ ด้าน

จากการฝึกสอน

2. คุณสมบัติของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน

วิทยาลัยครูจัตราเกษม (2522 : 14) เสนอความคิดเห็นว่า อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน น่าจะมีคุณสมบัติทั่วไปดังนี้

1. มีวุฒิทางครู
2. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
3. มีประสบการณ์และมีความสามารถในการฝึกสอนได้เป็นอย่างดี
4. เป็นครูประจำชั้นหรือประจำวิชาที่มีนักศึกษาจะต้องฝึกสอน
5. เห็นความสำคัญและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการนิเทศการฝึกสอน

เช่น สังเกตการสอนร่วมกับอาจารย์นิเทศก์อย่างสม่ำเสมอ

6. มีประสบการณ์ในการสอนและมีความสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูได้เป็นอย่างดี

7. สามารถทำงานร่วมกับนักศึกษาฝึกสอนได้เป็นอย่างดี

8. เข้าใจบทบาทและหน้าที่ครูที่เลี้ยงเป็นอย่างดี

9. สามารถนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาประกอบการสอนได้

10. เป็นผู้มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ และมีความสามารถนำเอาทฤษฎีการสอน นวัตกรรมมาใช้สอนได้

ทวงรัตน์ ชัยศิริ และคณะ (2520 : 6 -- 7) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนไว้ดังนี้

1. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู

2. มีความชำนาญและประสบผลสำเร็จในการสอน

3. เป็นผู้สนใจศึกษาหาวิธีการสอนใหม่ ๆ และให้ความร่วมมือสนับสนุนให้นักศึกษาได้ทดลองใช้วิธีการเหล่านี้
4. ให้ความร่วมมือกับอาจารย์นิเทศก์ในการจัดกิจกรรมและแก้ปัญหาให้นักศึกษาฝึกสอน
5. เป็นผู้มีความตั้งใจ รู้จักควบคุมตนเอง มีความเมตตากรุณา มั่นคงสม่ำเสมอ และเป็นผู้นำที่ดี
6. เป็นผู้มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้บริหาร เพื่อนครูและนักเรียน
7. เป็นผู้ที่มีแบบฉบับที่ดีในด้านความประพฤติ มีศีลธรรมและจรรยาครู

เจม เอ บัตเชอร์ (Jame A. Butcher 1966 : 1682 - 1683 A) ได้วิเคราะห์การเลือกบุคคลที่จะทำหน้าที่อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน แล้วพบว่า ครูที่ควรจะเป็นอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนนั้นควรมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู สนใจเด็กวัยรุ่น มีความกระตือรือร้น และเป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอน

จากความคิดเห็นของนักการศึกษา เกี่ยวกับบทบาทและคุณสมบัติของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน จะพบว่าบทบาทหน้าที่ตลอดจนคุณสมบัติเหมือนกับอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายสถาบันทุกอย่าง แต่ความรับผิดชอบในการดูแลนักศึกษาฝึกสอนของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนจะมีมากกว่า เนื่องจากต้องใกล้ชิด ต้องร่วมทำงาน อีกทั้งต้องวางตัวให้เหมาะสมเพื่อเป็นตัวอย่างของการเป็นครูคณิตศาสตร์ที่ดีอีกด้วย ในข้อนี้ควรจะเป็นข้อคิดสำหรับฝ่ายจัดการ เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันกับโรงเรียนฝึกสอนในความรับผิดชอบถึงผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา ในเรื่องการได้รับการนิเทศจากอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนที่มีคุณภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสมรรถภาพด้านการนิเทศการฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์นั้น ไม่มีผลการวิจัยเสนอไว้ ในที่นี้จึงจะกล่าวถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ คุณสมบัติและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้นิเทศการฝึกสอน

ในปี 2511 สุ่มภา ไคลังคะ ไค้ทำวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาพิเศษการสอนของอาจารย์นิเทศก์ในโครงการฝึกหัดครูชนบทของสถาบันฝึกหัดครู" ไค้ส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์นิเทศก์จำนวน 77 คน และพบว่า

1. ควรจัดให้อาจารย์นิเทศก์ได้มีโอกาสรับการอบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนผลงานที่ทำไปแล้วหรือความรู้ใหม่ ๆ ในด้านพัฒนาชนบทและการนิเทศการสอนอย่างน้อยปีละครั้ง
2. อาจารย์นิเทศก์ควรมีโอกาสไปศึกษาดูงานโครงการฝึกหัดครูชนบทในประเทศที่ดำเนินงานด้านนี้และประสบผลสำเร็จมากที่สุด

ปี 2512 สุกจิตต์ หนูเม็กก็ ไค้ทำวิจัยเรื่อง "ปัญหาการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทในจังหวัดพระนครและธนบุรี" กลุ่มตัวอย่างประชากรคืออาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนจำนวน 113 คน ผู้วิจัยพบว่าอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนขาดความเข้าใจในจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินงานของโครงการและไม่ทราบหน้าที่ตลอดจนความรับผิดชอบของตน และไค้เสนอแนะเกี่ยวกับอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายสถาบันว่า อาจารย์นิเทศก์จะต้องมีความเข้าใจถึงความมุ่งหมายวิธีดำเนินการในโครงการเป็นอย่างดี ประกอบกับการเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม

ปี 2514 สนั่น เมืองวงษ์ ไค้ทำวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาและทัศนคติของครูที่เลี้ยงในการปฏิบัติงานร่วมกับนิสิตฝึกสอนจากวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2513" เมื่อปี พ.ศ. 2514 กลุ่มตัวอย่างประชากรคืออาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนจำนวน 342 คน พบว่าครูที่เลี้ยงที่มีคุณสมบัติเหมาะสมควรมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนมาโดยตรงและเป็นเวลานานพอที่จะแนะนำแก่นิสิตฝึกสอนได้

ในปีเดียวกัน สุขุมาลัย ชูจันทรวาณิชย์ ไค้ทำวิจัยเรื่อง "ปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศนักศึกษฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคการศึกษา 1" กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ อาจารย์นิเทศก์ 20 คน นักศึกษาฝึกสอน 180 คน อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน จำนวน 50 คน พบว่ามีความต้องการจากอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน

ฝึกสอนให้มีการประสานงานจากอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายสถาบันให้มากขึ้นและมีส่วนร่วมในการประเมินผลการฝึกสอน ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะให้มีการตกลงกันระหว่างอาจารย์นิเทศก์เกี่ยวกับการดูแลและการวัดผลการสอนของนักศึกษาฝึกสอน นอกจากนี้ควรจะมีการพิจารณาเลือกเฟ้นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมาทำหน้าที่เป็นอาจารย์นิเทศก์ และควรจัดให้ไปนี้เทศการสอนของนักศึกษาฝึกสอนได้อย่างเต็มที่ ควรมีการวางแผนไว้อย่างดีในการทำการนิเทศนักศึกษาฝึกสอน และควรให้ความเป็นกันเองกับนักศึกษาฝึกสอน

ปี พ.ศ. 2516 สาส์ทิพย์ ศรีสุทธิ ได้ทำวิจัยเรื่อง "ปัญหาการฝึกสอนในโครงการฝึกหลักสูตรของวิทยาลัยครูยะลา" อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน 110 คน อาจารย์นิเทศก์ 9 คน นักศึกษา 110 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า

1. อาจารย์นิเทศก์ควรให้คำแนะนำช่วยเหลือให้นักศึกษาฝึกสอนด้านการสอนและการปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียนให้มากขึ้น
2. อาจารย์นิเทศก์ควรทำความเข้าใจกับครูพี่เลี้ยงในเรื่องแนวการนิเทศการสอนให้ตรงกัน
3. เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงตัวอาจารย์นิเทศก์ควรให้อาจารย์นิเทศก์ใหม่ ได้ทดลองทำงานควบคู่ไปกับอาจารย์นิเทศก์คนเก่าอย่างน้อย 1 เทอม เพื่อจะได้เกิดประสบการณ์

ปี พ.ศ. 2519 พิศวง ธรรมพันทา ได้ทำวิจัยเรื่อง "ปัญหาการฝึกสอนของวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา" โดยกลุ่มประชากรคือนักศึกษาฝึกสอน 187 คน อาจารย์นิเทศก์ 28 คน อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน 40 คน รวม 255 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาฝึกสอนต้องการให้อาจารย์พี่เลี้ยงสาธิตการสอนและเข้าสังเกตการสอนก่อนประมาณ 1 สัปดาห์ เพราะจะทำให้ได้เห็นกระบวนการเรียนการสอนทั้งหมด
2. นักศึกษาฝึกสอนต้องการให้อาจารย์พี่เลี้ยงปฏิบัติตนในการเป็นที่เลี้ยงที่เหมาะสมด้วยการสังเกตการสอนอย่างสม่ำเสมอ

3. นักศึกษาฝึกสอนต้องการให้อาจารย์ที่เลี้ยงเข้าใจนักศึกษาฝึกสอนและเข้าใจปัญหาของนักศึกษาฝึกสอนพอสมควรวางตัวให้เป็นที่น่านับถือ โอบอ้อมอารี และให้ความช่วยเหลือทันทีที่ต้องการ สามารถแนะนำเทคนิคและเคล็ดลับเกี่ยวกับการฝึกสอนได้ด้วย

4. อาจารย์ที่เลี้ยงต้องการให้ทางวิทยาลัยจัดอบรมสัมมนาในงานในโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจวัตถุประสงค์และงานการฝึกอบรม หน้าที่บทบาทของครู อาจารย์ที่เลี้ยง ปัญหาของนักศึกษาฝึกสอนและการแก้ปัญหา และการสร้างอุปกรณ์การสอนใหม่ ๆ เป็นต้น

5. อาจารย์ที่เลี้ยงต้องการให้มีการร่วมมือและประสานงานระหว่างอาจารย์นิเทศกับอาจารย์ที่เลี้ยงให้มากขึ้นทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการประเมินผลนักศึกษาฝึกสอน

ในปี 2518 ประเวศ เสงี่ยม ใต้ทำวิจัยเรื่อง "ปัญหาการฝึกสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่" โดยกลุ่มตัวอย่างประชากรคือนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์จำนวน 170 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า

1. อาจารย์ผู้สอนวิธีสอน อาจารย์นิเทศ ครูที่เลี้ยงจะต้องร่วมมือกันหาทางให้นักศึกษาได้รับความรู้เกี่ยวกับวิธีสอนใหม่ ๆ และให้นักศึกษาได้มีโอกาสทดลองสอนวิธีสอนเหล่านั้นโดยมีการฝึกซ้อมสอน ซึ่งอาจทำได้หลายวิธีเช่น การสอนแบบจุลภาคโดยใช้เทปบันทึกภาพ หรือให้สอนกลุ่มเพื่อน การสอนเป็นคณะหรือการสอนแบบสืบสวนสอบสวน เป็นต้น เพื่อให้นักศึกษาเหล่านั้นได้เปรียบเทียบวิธีสอนแบบเก่าที่ตนเคยเรียนหรือเคยใช้มาในการทดลองสอน

2. อาจารย์นิเทศควรมีประสบการณ์ในการสอน หรือมีความรู้ในการนิเทศ

ในปี 2519 วิวัฒน์ ใจเที่ยง ใต้วิจัยเรื่อง "บทบาทของอาจารย์นิเทศในวิทยาลัย ครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศไทย" กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารวิทยาลัยครูจำนวน 188 คน อาจารย์นิเทศจำนวน 672 คน นักศึกษาฝึกสอนจำนวน 404 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า อาจารย์นิเทศควรมีประสบการณ์การสอนในโรงเรียนประถมศึกษาศึกษามาก่อน ควรมีความรับผิดชอบ มีอารมณ์มั่นคงหนักแน่น มีความสามารถในด้านมนุษยสัมพันธ์กับ

ความสามารถในการสาธิตการสอน ร่วมปรึกษาหารือกับครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยงในการแก้ปัญหาของนักศึกษาฝึกสอน การสรรหาอาจารย์พิเศษก่อกระทำโดยการคัดเลือกมาจากภาควิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาจารย์พิเศษก่อได้สังเกตการสอนของนักศึกษาฝึกสอนคนละ 3 - 4 ครั้ง ตลอดจนการฝึกสอน

ปี 2523 ไซตาล สิทธิเลิศ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพของอาจารย์พิเศษก่อในวิทยาลัยครูภาคเหนือ" โดยประชากรคืออาจารย์พิเศษก่อในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคเหนือ ทุกคนจำนวน 224 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ความรู้ความสามารถทางวิชาการอาจารย์พิเศษก่อมีความเห็นว่าสมรรถภาพที่จำเป็นมากที่สุด ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการฝึกหัดครู วิธีการสอน เทคนิคการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับโครงการฝึกสอน การนิเทศการสอนและหลักสูตร ทักษะการสอน ในระดับการศึกษาที่ทำกรนิเทศการสอน ส่วนความสามารถที่เป็นจริง อาจารย์พิเศษก่อมีความรู้ความสามารถอยู่ในเกณฑ์สูงทุกเรื่องทีกล่าวมา แต่มีความรู้ความสามารถอยู่ในเกณฑ์ต่ำในเรื่อง ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนวัตกรรมทางการศึกษา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนที่ไปปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพในการนิเทศการศึกษาระดับประถมศึกษาและการวิจัย
2. ความสามารถในการปฏิบัติงานนิเทศการสอน อาจารย์พิเศษก่อเห็นว่าสมรรถภาพที่จำเป็นมากที่สุด ได้แก่ การช่วยเหลือแนะนำวิธีสอน การจัดกิจกรรม ทักษะการสอน การช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนเป็นรายบุคคล และการตรวจบันทึกการสอน พร้อมทั้งให้คำแนะนำช่วยเหลือ
3. ความสามารถในการบริหารงานฝึกสอน อาจารย์พิเศษก่อเห็นว่า สมรรถภาพที่จำเป็นมากที่สุดได้แก่ ความสามารถในการดูแลนักศึกษาฝึกสอนเพื่อให้ประพฤติและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง
4. ความสามารถในการใช้มนุษยสัมพันธ์ อาจารย์พิเศษก่อเห็นว่า มนุษยสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานมีความสำคัญและจำเป็นมากที่สุดในการนิเทศการสอน และอาจารย์พิเศษก่อใช้มนุษยสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงมากทุกเรื่อง

5. ขวัญในการทำงาน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่จะมีผลต่อสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์

ในปี พ.ศ. 2526 เรวัตร์ พรหมเพ็ญ ได้ทำวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาและความต้องการในการออกฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอนระดับปริญญาตรีปีที่ 4 วิชาเอกคณิตศาสตร์ วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" โดยกลุ่มตัวอย่างประชากรคือนักศึกษาวิชาเอกคณิตศาสตร์ จำนวน 90 คน ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์นิเทศก์ทางฝ่ายสถาบันและฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนมีดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์นิเทศก์ ได้แก่ อาจารย์นิเทศก์ไม่ตรวจบันทึกการสอนและให้คำแนะนำล่วงหน้า 1 สัปดาห์ ขาดการให้กำลังใจแก่นักศึกษาออกจากห้องเรียนก่อน ทำให้การสังเกตการสอนไม่ครบกระบวนการ

ปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ที่เลี้ยง ได้แก่ อาจารย์ที่เลี้ยงไม่ตรวจบันทึกการสอนและให้คำแนะนำล่วงหน้า 1 สัปดาห์ สังเกตการสอนน้อยเกินไปออกจากห้องเรียนก่อนทำให้การสังเกตไม่ครบกระบวนการ มีเจตคติที่ไม่ดีต่อนักศึกษาฝึกสอนไม่ค่อยแนะนำเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน

ความต้องการการช่วยเหลือของนักศึกษา ได้แก่ คำแนะนำในการวางแผนการสอนและวิธีการสอน การบริการอุปกรณ์การสอนต้องให้อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงสังเกตการสอนอย่างสม่ำเสมอพร้อมกันให้มีการประสานงานให้มากกว่าเดิม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

ในปี 1960 เมอร์ริล เอส นิกลาส (Merril S. Nicklas) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ในด้านการนิเทศการสอนที่เป็นที่ยอมรับของอาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอนปรากฏว่า

1. อาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอนเห็นด้วยกับวิธีการนิเทศของอาจารย์นิเทศก์โดยการปรึกษาหารือเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มการสาธิตการสอนและการให้ความรู้ การช่วยเหลือเป็นพิเศษเกี่ยวกับหน้าที่พิเศษของนักศึกษาฝึกสอน

2. อาจารย์นิเทศก์และนักศึกษามักไม่เห็นด้วยกับการที่อาจารย์นิเทศก์เข้าไปสอดแทรกในขณะให้นักศึกษาทำการสอน การช่วยเหลือนักเรียนนอกชั้นเรียน การออกคำสั่ง และการสรุปผลเสียเองโดยไม่ปล่อยให้ให้นักศึกษาได้ออกความคิดสรุปเอาเอง
3. การปรึกษารื้อก็มักเป็นรายบุคคล เป็นวิธีการนิเทศที่เป็นที่นิยมที่สุด

ในปี 1967 ชาร์ลส์ ดี นีล และคณะ (Charles D. Neal and Other) ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ที่ได้รับการจัดไว้นับแรกคือ บทบาทในการประสานงานโดยอาจารย์นิเทศก์ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างสถาบันและโรงเรียนที่นักศึกษาฝึกสอน การที่อาจารย์นิเทศก์ไปเยี่ยมจะช่วยให้การดำเนินงานของการเตรียมครูเป็นไปได้ในแนวเดียวกัน นอกจากนี้อาจารย์นิเทศก์มีบทบาทเป็นวิทยากรผู้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการปรับปรุงความเจริญก้าวหน้าทางวิชาชีพทั้งของนักศึกษาฝึกสอนและอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน

ในปี 1970 จอห์น วาเรน สเตวิก (John Warren Stewig) ได้วิจัยพบว่ากลุ่มนักศึกษารองให้อาจารย์นิเทศก์ใช้เวลากับนักศึกษาให้มากขึ้นในการประชุม การเยี่ยมเพื่อมีเหตุร่วมทั้งการช่วยเหลือเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ

ในปีเดียวกัน คัสตัน อีวอน คัลเวิร์ท (Caston Evon Calvert) ได้ศึกษาถึงบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนตามความเห็นของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน นักศึกษาฝึกสอนและอาจารย์นิเทศก์ โดยส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน 131 คน นักศึกษาฝึกสอน 197 คน และอาจารย์นิเทศก์ 29 คน การวิจัยพบว่า สมควรจะได้จัดให้มีการประชุมพิเศษในเรื่องการฝึกสอน เพื่อให้อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนได้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน การคัดเลือกอาจารย์ผู้เลี้ยงควรคัดเลือกจากบุคคลที่มีทักษะและประสบการณ์ในด้านการสอนและการนิเทศมาแล้ว อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนขาดความร่วมมือในการประสานงานกัน นักศึกษาฝึกสอนให้ความสำคัญต่ออาจารย์นิเทศก์ว่าเป็นผู้มีอำนาจและมีอิทธิพลต่อการให้คะแนนของตนมากกว่าอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน ควรมีการประชุมงานกันระหว่างโรงเรียนฝึกสอนและสถาบันฝึกหัดครูให้มากขึ้น

ในปี 1971 โจวีโต บี. คัสติลโล (Jovito B. Castillo) ได้ทำวิจัยเรื่อง
 บทบาทที่คาดหวังของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนในทรรศนะของนักศึกษาครู อาจารย์นิเทศก์และ
 อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน โดยส่งแบบสอบถามไปยังนักศึกษาครู 75 คน อาจารย์
 นิเทศก์ 75 คน และอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน 75 คน พบว่า

1. อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนไม่มีเวลาปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่คาดหวังเอาไว้
2. อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนจำนวนมากไม่สามารถแสดงบทบาทตามที่

คาดหวังได้

3. อาจารย์นิเทศก์และบุคลากรในโรงเรียนฝึกสอนควรมีส่วนรับผิดชอบในการ
 ปฏิบัติตามบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน

ในปีเดียวกัน เดียน เลวิส ซีเชบรอท (Dean Lewis Cheesebrough) ได้ทำ
 การวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพและไม่ประสิทธิภาพของอาจารย์นิเทศก์ตามความ-
 คิดเห็นของนักศึกษาและอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน จากผลการวิจัยกล่าวถึงอาจารย์นิเทศก์
 ivo ดังนี้

1. อาจารย์นิเทศก์ได้รับการคาดหวังไว้อย่างสูงในด้านการให้คำปรึกษา ชุมเชย
 สนับสนุน กระตุ้นให้กำลังใจและทำความเข้าใจกับนักศึกษาฝึกสอน เมื่อมีการวัดและประเมินผล
 การปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกสอน

2. อาจารย์นิเทศก์ เป็นผู้ได้รับการคาดหวังว่าจะเป็นผู้ใช้วิธีการประเมินผล
 ที่จะช่วยให้นักศึกษาประเมินผลด้วยตนเองได้

3. นักศึกษาต้องการคำแนะนำที่เฉพาะเจาะจงจากอาจารย์นิเทศก์ในเรื่อง
 ที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการสอน การควบคุมชั้นและความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักศึกษา
 ฝึกสอน

4. อาจารย์นิเทศก์ได้รับการคาดหวังให้เป็นผู้มีคุณลักษณะส่วนตัวที่ดี

5. อาจารย์นิเทศก์ได้รับการคาดหวังให้เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการค้นหาและรักษา

สัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างบุคคลต่าง ๆ ที่รวมอยู่ในโครงการฝึกสอน

6. การติดต่อสื่อสารและความสะดวกสบายระหว่างอาจารย์นี้เทศก์และอาจารย์นี้เทศก์ฝ่ายโรงเรียน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

7. อาจารย์นี้เทศก์ได้รับการคาดหวังที่จะเป็นผู้นำเสนอ เทคนิคการสอนและการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาที่ไปอยู่ในเวลาจำกัดมีมมา

8. นักศึกษาที่สอนและอาจารย์นี้เทศก์ฝ่ายโรงเรียนคาดหวังให้อาจารย์นี้เทศก์สังเกตการสอนของนักศึกษาที่สอนใหม่มากพอที่จะได้ตัดสินการประเมินผลครั้งสุดท้าย

ปี 1973 แอนโทนี จอห์น ไฮเทร็กซ์ (Anthony John Hytrex) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของอาจารย์นี้เทศก์ของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยตามความเห็นของอาจารย์นี้เทศก์ฝ่ายโรงเรียนในโครงการฝึกสอน ผลการวิจัยสรุปดังนี้

1. อาจารย์นี้เทศก์ควรทำหน้าที่กำกับการบริหารการฝึกสอน. ควบคุมประสานงาน และหมาะกับนักศึกษาที่สอนและอาจารย์นี้เทศก์ฝ่ายโรงเรียนเป็นประจำ

2. อาจารย์นี้เทศก์ควรให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาที่สอนในคาน เนื้อหาวิชาด้วย เช่นเดียวกับให้การให้ความช่วยเหลือในด้านวิธีสอน

3. อาจารย์นี้เทศก์ควรให้ความรู้กิจกรรมในการประเมินผลการฝึกสอน โดยให้อาจารย์นี้เทศก์ฝ่ายโรงเรียนและนักศึกษาที่สอนมีส่วนร่วมด้วย

4. อาจารย์นี้เทศก์ควรได้รับการฝึกฝนมาทางด้านการนี้เทศก์การศึกษา

5. อาจารย์นี้เทศก์ควรไปเยี่ยมแก่นักศึกษาที่สอนทุก ๆ 2 สัปดาห์และควรแจ้งให้อาจารย์นี้เทศก์ฝ่ายโรงเรียนและนักศึกษาให้ทราบล่วงหน้า

ในปี 1976 มาริลีน แอนน์ พอลแมน รีส์ (Marilyn Anne Pollmann-Reese) ได้วิจัยเรื่องการประเมินผลอาจารย์นี้เทศก์การฝึกสอนของอาจารย์นี้เทศก์ฝ่ายโรงเรียนโดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้เกี่ยวข้องจำนวน 60 คน พบว่า

ในระกัมีมัธยมศึกษานั้นนักศึกษาที่สอนมีความรู้สึกว่ อาจารย์นี้เทศก์ฝ่ายโรงเรียนไม่สนใจแนะนำนักศึกษาที่สอนให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่นักศึกษาที่สอนจะต้องเกี่ยวข้องในระหว่างฝึกสอน ไม่สนใจมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ักศึกษาที่สอน ไม่จัดการปฐมนิเทศ

ให้นักศึกษาได้รู้จักโรงเรียนมากขึ้น ไม่แนะนำการจัดห้องเรียน การวางแผนระยะสั้นและระยะยาว สำหรับวิธีสอนแบบต่าง ๆ ไม่สังเกตการสอนอย่างมีระบบ ไม่วิเคราะห์พฤติกรรม การสอน ไม่มีการชมเชยและการให้กำลังใจ ไม่ชี้แจงให้นักศึกษาได้เข้าใจและชอบพร้อมใจในการสอนของคนพร้อมกันให้ขอเพิ่มเติมนะ ส่วนอาจารย์ที่เท่ก็ฝ่ายโรงเรียนเห็นว่าควรมี การสังเกตการสอนในห้องเรียนทางสภาพความเป็นจริง การแจ้งให้นักศึกษามีการสอนทราบถึงหน้าที่และความรับผิดชอบแนะนำให้สังเกตการสอน สำหรับอาจารย์ใหญ่มีความเห็นว่า อาจารย์ที่เท่ก็ฝ่ายโรงเรียนควรสังเกตการสอนในสภาพที่เป็นจริงและนี่เท่บ่อยครั้ง.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย